

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

X. BIND

Middelfart - Assens - Bogense - Glams-
bjerg - Otterup - Nr. Aaby
Ejby - Gjelsted.

NATIONAL-FORLAGET

INDEHAVER: S. SCHIØNNING
KØBENHAVN-BRØNSHØJ

FYNSKE BYER OG DERES MÆND

MIDDELFART BY

Eftertryk af Tekst og Billeder forbydes

FYNSKE BYER OG DERES MÆND

J. P. Mosegaard:

Middelfart By.

1917.

National-Forlaget.

Indehaver: S. Schønning,

København—Brønshøj.

Middelbart 1864.

Middelbart By.

Solen glitrer i Lille Bælt, Roserne dufter fra de smaa Haver, fra Gavle og Facader, Kastanietræerne i Adelerhusalleen og ved Kirken staar i Flor, og Lindene langs Banegaardsvejen blomstrer. Saa er der Sommer over Middelbart, saa smiler Byen til os, hvor vi ser den fra, og hvor vi vandrer rundt i den. De Tusinder af rejsende, der Aar efter Aar farer den forbi med Jernbanen, ser den fra dens mindst fordelagtige Side. Men er Byen blevet stedmoderligt behandlet af det danske Jernbanevæsen, har Byen til Gengæld vendt sin mindst tiltalende Side ud mod dette Væsen. For det er jo saaledes, at den smukke Allé fra Banegaarden og ind til Byen kun opdages af dem, der staar af for at aflægge Byen et Besøg. Men for dem er Alleen da ogsaa som et smukt Velkommen. Men enhver rejsende, der kommer fra Jylland, og som paa den lille Sejltur om Odden ved Strib og paa Farten gennem den dejlige Stavrbyskov har faaet Sindet stemt modtageligt, og som er saa heldig at tage Byen i et Blik, netop som

Toget damper ud af Skoven, vil faa et Indtryk af dens uforlignelige Skønhed. For der er vel næppe noget Sted, hvorfra dens fine Ynde og lune, idylliske og fredfyldte Beliggenhed rigere viser sig end netop fra Indgangen til Stavrbyskov.

Det skulde da være fra Vejen til Hindsgavl, fra Adelerhusenes smukke Port. Kommer man ad denne Vej til Byen, dukker den frem for Øjet lidt efter lidt, først Kirketaarnet og Fabrikernes Skorstene, saa de røde Tage mellem Træernes Grønt, indtil Øjet favner det hele og modtager et Indtryk af harmonisk Skønhed, der sent glemmes.

Men mest malerisk tager Byen sig ud ude fra Bæltet, ovre fra den jyske Kyst eller omme fra Stranden under Kongebrokovens fortryllende Skrænter. Fra det sidste Sted tegner den sig som en skarp Silhuet, der faar sin særlige Karakter af Kirken og Stranden. Skønhedsindtrykket ude fra Bæltet eller ovre fra den jyske Kyst er af helt middelalderlig Art. Kunde man ud af Billedet fjerne de enkelte høje Skorstene, der saa paatrængende minder om vor Tids travle Færden og Virken, saa vilde man faa Indtryk af, at her var bevaret et Stykke gammel Kultur, et Stykke Middelalder med dets betagende Skønhed og vemodige Ynde.

Vil man have dette Indtryk saa helt og fuldt som muligt, sætter man sig en stille Sommeraften ene i en Baad og glider ud fra Bolværket paa Bæltets sagte strømmende Vand, saa langt ud, at Byens Omrids sløres af Aftenens Dis. En saadan Aften skaber Byen den sære fjerne Stemning af Stilhed og Lunhed, af gamle Dage og svundne Tider, af det, som en Gang var, men som de fleste Steder er gaaet til Grunde, af noget blidt og fint, noget vemodigt drømmende, noget, der gør Sindet blødt, fylder det med Fred og løfter det opad i en højere, finere og renere Verden.

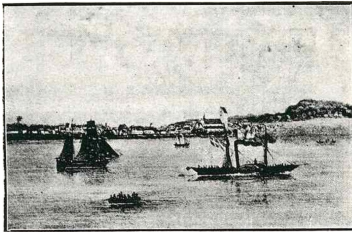
Middelfart er kaldt Rosernes By. Og det med megen Ret. Her er saa mange smaa Haver, hvor Roserne dufter, og her findes næppe en Gade, hvor ikke Øjet møder en rosendækket Murflade, hvor ikke den simpleste Arkitektur er forskønnet af Sommerens Blomsterflor. Og naar Efteraaret kommer, og Stormen fejer al Sommerens Pragt i Støvet, saa pynter Vildvinen op til Fest i brogede, stærke Farver, indtil ogsaa den gaar i Vinterdvale. Naar det sker, ved vi alle, at det er Slut.

Byen selv er vel nok mere ejendommelig end egentlig smuk. Det mest tiltalende ved den er de Gader, der har bevaret deres gamle Præg, de toppede Brosten, de skæve Fa-

cadet, alt det uregelrette, der minder om gamle Dage. Her er ogsaa snævre Gyder, Gader, der snor sig ud og ind og op og ned, gamle Huse med smaarudede Vinduer og høje Trappesten med gammeldags Gelænder. Og saa ved Siden af dette gamle det nye, udenfor det, i Forlængelse af det, skudt ud fra det i syd og øst som nye Gader, ensartede, kedelige, uden Fantasi, blottet for anden Skønhed end den, Blomsterne spreder. Men det er jo Tidens Krav, at det gamle skal falde for det nye, det praktiske. Og saa nytter det vel næppe at klage over, at en Del af Poesjen ogsaa gaar med i Købet.

Men en Trøst er det, at selv om meget af Billedet er lagt øde i Tidens Løb, vil Rammen dog være uforgængelig.

Bæltet glider fremdeles forbi Middelfart, som det

Middelfart 1852

har gjort i umindelige Tider, og som det fremdeles vil gøre ind i en uendelig fjern Fremtid, naar den sidste Rest af noget hyggeligt og smukt og stemningsfuldt gammelt i selve Byen forlængst er forsvundet. Og dette Vand vil ikke alene bære Bud til Byen ude fra den store Verden, men det vil ogsaa minde om Fortiden gennem sin Historie og ved sin sagte Klukken langs Bolværket en stille Kvæld. For i saadan en Stund drager Tanken paa Rejse, ikke alene til fjerne Lande, men ogsaa til fjerne Tider; ikke alene udad, men ogsaa indad; ikke alene frem i Tiden, men ogsaa tilbage i Fortiden, til det, der var, men som ikke nu er mere.

Og den ejendommelige jyske Kyst paa den anden Side Bæltet vil ogsaa fremdeles blive ved at være, ligesaa Kongebrokovens høje Skrænter og forhaabentlig ogsaa dens prægtige gamle Bøge og Stavrby Skov med dens mangeartede Plantevækst og Teglgårds lune Sommeridyl og Udsigten mod Strib og opad Kolding Fjord og ikke at forglemme Barring Banke, der rander Udsynet mod øst — se alt dette, og der kunde jo nævnes meget mere, er Rammen om Byen,

og denne Ramme bliver, og den er noget af det skønneste, vort Land har at opvise.

Træk af Byens Historie.

Det er sikkert Lille Bælt, der er Aarsag i, at Middelfart er blevet til. I Bæltet har der fra de tidligste Tider været Betingelser for et indbringende Fiskeri. Dette har ført til Dannelsen af et lille Fiskerleje, der har været Byens Begyndelse.

Ogsaa Byens Navn staar i Forbindelse med Bæltet. Middelfart, i ældre Skrivemaade Mæthlæfar og Mæthælfar, er det mellemste Overfartssted over Bæltet fra den fynske til den jyske Kyst. Det nordligste var ved Strib, det sydligste ved Fønsøre. Denne Overfart har præget Byen gennem Tiderne, skabt noget af dens Historie og bidraget til dens Udvikling.

Og endelig er der en Mulighed for, at der ogsaa her har ligget en Kongsgaard, en Borg, der ogsaa i sin Tid har haft Betydning for Byens Vækst og Udvikling. Man støtter denne Formodning paa, at Middelfart i Valdemar Sejrs Jordebog nævnes som Kongens Ejendom. Borgen skal have heddet Gormsborg, og man mener at have fundet Rester af denne Borg — Kampesten, Munkesten og gammel Brolægning — vest for den gamle Kirkegaard, det nuværende Krigeranlæg. Der er jo saa mange af vore Købstæder vokset op ved Foden af Borge, saa der er intet urimeligt i denne Antagelse.

At Middelfart som Overfartssted har været mere benyttet end de to andre Overfartssteder, har været det egentlige Hovedoverfartssted, kommer vel af, at Hovedlandevejen eller den gamle Kongevej tværs over Fyn endte her. Og saa var Overfartsstedet her endvidere Bæltets smalleste. Men det har givet Anledning til, at Byen har været paa nært Hold af adskillige skæbnesvangre Begivenheder.

Lad os f. Eks. forestille os, hvad der skete i Middelfart den 9. Juli 1086. Da myldrede stærke og vrede Jyder — Thyboer og Vendelboer — over Bæltet, gennem Byen og øst paa efter Odense for at hævne sig paa den ulykkelige Konge, Knud den Hellige. Nogle Dage efter kom de tilbage med blodige Hænder. Hævnen var udført, Vreden stillet. Men var Retfærdigheden sket Fyldest?

Godt 200 Aar efter, i 1287, blev Byen afbrædt af de saakaldte „Kongemordere“, det var de 9 Mand, der dømtes fredløse for Mordet paa Erik Glipping. Og et lille Hundrede Aar derefter, i 1359, var Byen selv Skuepladsen for et afskyeligt tredobbelt Mord. Det var først paa Aaret, at de tre jyske Adelsmænd, Niels Bugge, Ove Stisen og Peter Andersen, havde været ovre i Slagelse for at forhandle med Kong Valdemar Atterdag om Skatter og adskilligt andet, som de var uenige med Kongen om. Mødet endte resultatløst. Da de paa Hjemturen kom til Middelfart og skulde sættes over til Snoghøj, blev de dræbt af de Fiskere, der skulde færgede dem over. Mistanken for Mordet faldt paa Kongen, idet Fiskerne paa-stod, at de havde handlet efter Ordre fra ham. Han fralagde sig dog Beskyldningen ved Ed. Hvorledes det gik Gerningsmændene, vides ikke. Derimod ved man, at de Huse i Vester-gade, hvor de boede, paalagdes en aarlig Skat paa 49 Skilling. Skatten kaldtes Blodskyld, Blodskat eller Buggespenge og betaltes til 1874.

Den geniale, men ulykkelige Konge Kristian den Anden opholdt sig ofte i Middelfart som Gæst hos den daværende Borgmester Olaf Bang, Stamfader til den berømte Bangslægt. Da Ulykken var styrtet ind over Kongen ved den jyske Adels Opsigelsesbrev til ham i Vejle den 22. Januar 1523, sejlede han den paafølgende Nat frem og tilbage flere Gange over Lille Bælt fra Snoghøj til Kongebro, indtil endelig Haabløsheden og Mismodet helt bemægtigede sig ham, og han gik i Land paa den fynske Kyst. Som en brudt Mand drog han op over den høje smukke Kongebrobakke og tyede i sin Sorg og Kvide ind til Borgmester Bang, hvor han blev det meste af en Maaned, og hvorfra han skrev gentagende Gange til sin Dronning og bad hende være ved godt Mod, da han havde Haab om ved Forhandling at faa Uvillien til at lægge sig. Grunden til Kongens lange Ophold i Middelfart var sikkert den, at han jo der var nær ved Jylland, og at han jo stadig ventede paa Forlig med den jyske Adel. Men da ogsaa dette Haab glippede for ham, forlod han Byen og rejste til København. Han saa næppe Byen igen før 9 Aar efter, da han som dansk Statsfange sejlede ned gennem Lille Bælt til sit 18 Aar lange og trange Fængsel paa Sønderborg Slot.

Byen Middelfart er flere Gange i Krigstid blevet slemt brandskattet og plyndret, og den 8. Maj 1848 blev den bombarderet af Prøjserne ovre fra den jyske Kyst, skønt den var

en aaben og ganske forsvarsløs By. Der har flere Gange været anlagt feltmæssige Forsvarsværker langs Lille Bælt, ogsaa umiddelbart op til Byen. Derimod vides det ikke, om Byen nogensinde har været befæstet, skønt Kristian d. Fjerde i Aaret 1628, medens han var indviklet i den tyske Trediveaarskrig, og medens Wallensteins Tropper beherskede Jylland, gav Befaling til, at Byen skulde omgives med Volde og Grave. Det er sandsynligt, at denne Befaling aldrig er kommet til Udførelse.

Ildebrande og smitsomme Sygdomme har ogsaa gentagne Gange hærget Byen og standset den i Udviklingen.

I 1672 havde Byen 756 Indbyggere, i 1769 kun 735, i 1801: 1019, i 1840: 1428, i

1860: 2123, i 1880: 2345, i 1890: 3078, nu, i 1916, 6079. Det er en Fordobling af Indbyggerantallet i mindre end 30 Aar. Det er ikke en naturlig Vækst, men forudsætter ganske særlige Forhold, som senere skal blive omtalt.

Man faar et godt Begreb om danske Byers Størrelse for godt et Par Hundrede Aar tilbage i Tiden, naar man hører, at Kristian den Femte i en Forordning af 28. Januar 1682 nævner Middelfart blandt de 23 største danske Byer, der maa have en Borgmester og to Raadmænd, medens 31 mindre Byer maa nøjes med Borgmesteren alene og undvære Raadmændene.

Gamle Udtalelser om Middelfart.

En engelsk Admiral og Minister Vernon opholdt sig i 1704 en Tid i Middelfart. Han kaldte Byen „en smuk lille Handelsby med yndige Omgivelser og i et Landskab, der har Overflod paa alt.“

Den kendte Pontoppidan siger om Middelfart: „Det er vel kun en lille By, men ikke ilde bygget.“

Kr. N. Bech siger i en folkelig Beskrivelse af Danmark: „Tre af Landets Stæder har fremfor alle den skønneste Belliggenhed: Helsingør, Middelfart og Aarhus.“

Den kendte Skribent Christian Molbech kom en dejlig Sommerdag, den 18. Juni 1813, vandrende til Byen fra Bubbelgaard. Han beskriver sit Indtryk saaledes: „Man ser intet til Byen, før man er den ganske nær. Ved en lille Vending af Vejen aabner sig med et en overraskende og rig Udsigt til Middelfart, Lille Bælt og Jyllands høje Kyster. Staden med sit 44 Alen høje, hvide Kirketaarn ligger meget lavt, ganske tæt ved Stranden, venligen sluttende sig til en høj Skov, der synes at naa lige til Husene.“ Og han fortæller senere: „Gaderne er meget slette, men man er nu i Færd med at brolægge dem.“ Denne Bemærkning vil faa mangan en Middelfarter til at udbryde: Det er jo ganske som nu, 100 Aar efter. Overfarten til Snoghøj beskriver Molbech saaledes: „Aftenlandskabet var dejligt, et af de venligste og livligste jeg kan mindes. En stille Klarhed hviler over Land og Hav; roligt smilede Jyllands grønne Kyster gennem Aftenrødens Glans over til det venlige Fyn, hvor den lyse Dæmring dalede blideligt ned, og det var ligesom begge Lande her favnedes tæt og fortroligt, idet de bød hinanden en kælig Aftenhilsen.“

Det er jo alt sammen saare smukt og sandt. En Forfatter af en gammel Skolegeografi har haft et noget andet Syn. Han kalder Middelfart „en liden slet Stad“. Man saa føjer han for Middelfartere trøstende til: „Bogense er et Sæt ringere.“

„Kongelig Majestæts Byfoged og Byskriver“ i Middelfart, Johan Bluhme, har 1795 udgivet en meget udførlig Beskrivelse af Byen. Han siger deri, at den grænser tæt ind til Holsten. Det er jo en noget overraskende Oplysning, men vist ret betegnende for Tidens Tankegang. Han mener nemlig Sønderjylland. J. Bluhme var selv Holstener af Fødsel.

Byens Forbindelser med Omverdenen.

Byens ældste Forbindelsesveje med Omverdenen var den gamle Kongevej øst ud af Byen efter Odense. Den fortsattes sydvest ud af Byen gennem Knorregade efter Kongebro. Og saa var der jo Vandvejen til Jylland og videre ud til hele Verden. For 100 Aar siden var der paa det Sted, hvor Knorregade ender og deler sig i Kongebrolandevej og Hinds-

gavlsvejen, nu Skovgade, en Port, der kaldtes *Sønderport* eller *Hindsgavlsporten*. Hvor Byen hørte op mod øst, laa *Østerport*. Det har nok omtrent været der, hvor nu Nygade drejer fra. Saa var der endvidere Vejen til Assens og endelig fortsatte Vestergade sig i en Vej neden om Kongebroskoven langs Stranden til Kongebro. Men denne Vej var saa vanskelig og kostbar at holde i Stand, saa den er blevet nedlagt. Ud til Markerne syd for Byen gik *Blindebomsvej*.

Der har ingen *Accisbod* været, men kun en *Blindbom*. Deraf Navnet. Ved *Portene* og *Havnen* krævedes *Accis*, *Afgift af de Varer*, *Landboerne* førte til Byen, og *Told af udenlandske Varer*. To *Gange om Ugen* var der kørende

Post til Assens og en *Gang sejlene Post til Fredericia*. Den kgl. kørende *Post København — Hamborg*, befordredes oprindeligt over *Assens*, men fra *Slutningen af det 18. Aarhundrede* over *Middelfart*. Det fik jo megen *Betydning for Byens Opkomst*

Der har fra gammel Tid og indtil den fynske *Tværbane* blev aabnet været fast *Færgeforbindelse fra Middelfart til Snoghøj*, en offentlig ansat *Færgemand* ved begge *Kyster* og autoriserede *Takster*. En af de sidste af disse *Takstbestemmelser* stammer fra 29. April 1684. Den bestemmer for *Tiden* fra 1. April til 1. Oktober følgende:

Af Smakker	1 Rd.	0 Mk.	0 Sk.
Af en Færge	0	— 4	— 8
Af en Baad	0	— 3	— 0
En rejsende Person og hans Tøj	0	— 0	— 8
Af en Rytter med sin Hest	0	— 0	— 12
Af en Okse	0	— 0	— 6

Mindre Kvæg efter *Overenskomst*. Om *Vinteren* var *Taksten* noget højere. Men saa skulde der tillige betales *Bropenge* efter følgende *Takst*:

Af en Karsse, Chaise- eller Jagtvogn ...	4 Sk.
— Post- eller Bondevogn	2 —

Af en Hest, Ko eller Stud, 6 Faar eller Lam	1 Sk.
— Haderslevbaad.....	10 —
— Brødkiste.....	4 —
— Skok Potter.....	2 —
— Kramkiste.....	4 —
— Laasetønde.....	2 —
— Pakke Klæde.....	4 —
— Halvkiste eller Skrin.....	2 —
Af et Skpd. Humle.....	2 —
Af en Læst Korn.....	4 —

Det har altsaa ikke været billigt i disse Tider at slippe over Bæltet. Det var dog kun fremmede, gennemrejsende, der var tvunget til at benytte den kgl. Færge. Byens Folk kunde benytte, hvad Slags Transport de vilde. De fremmede maatte endvidere have Pas, og for at komme med Færgen maatte de have Passet paategnet hos Byfogden, hvilket heller ikke var gratis. Det var dog en ret almindelig Klage, at Færgemanden saa igennem Fingrene med Paategningerne, saa at Byfogden „derved taber i sine ringe Indtægter“.

Færgen var stærkt benyttet. „Herigennem plejer ikke alene de højkongelige Herskaber at rejse, men ogsaa mange andre Herskaber og rejsende, saavel som Regimenter samt Rekrutterne af de udenlandske Hvervninger.“ „Ved denne Passage fortjener baade Færgemanden og hans Folk samt Gæstgivere, Værtshusholdere, Vognmænd m. fl. Penge.“

Et egentligt *Postvæsen* oprettedes først 1770 i Middelfart, og det første Postkontor skal have været i den Ejendom i Algade, hvor nu A. C. Hansens Kulforretning har Kontor. Der fortæltes, at en kold Vinteraften, da Postvognen standse uden for Posthuset, og de rejsende steg ud, opdagede de, at Kusken var frosset ihjel paa Bukken. En Gang havnede Postvognen fra Bogense til Odense i Middelfart i Stedet for i Odense. Kusken var sluppet i Søvn, og saa havde Hestene drejet med Vinden ud ad Middelfartlandevejen, da Vognen kørte ud af Bogense By. I 1839 begyndte en Postvognsforbindelse 3 Gange ugentligt mellem Odense og Kolding—Vejle over Middelfart. Senere er jo Postvæsenet udviklet her som i andre Byer. I 1900 havde Byen kun 2 Postbude. Nu er der 5. I mange Aar var Postkontoret til Huse i nogle smaa og trange Rum i Avlsbruger Søeborgs Ejendom. Siden er Kontoret flyttet ned midt i Algade i en smuk Bygning, der byggedes og indrettedes særlig til Postvæsenets

Brug. Særdeles agtet og velkendt var gamle *Postmester Bue-*
mann, der trak sig tilbage for nogle Aar siden. Hans Efter-
følger blev *Postmester Jansen*, der er barnefødt i Middelfart.

Den 8. September 1865 aabnedes *den fynske Tværbane*, og den overtoges af Staten den 1. April 67. Det var et haardt Slag for Byen, at denne Banes vestlige Endepunkt ikke blev Middelfart, men Strib, og det var tillige særdeles uheldigt, at Banegaarden blev lagt saa langt fra Byen, som Tilfældet blev. Man plejer at sige, at Aarsagen til, at Strib blev Banens Endepunkt, var Hensynet til Fredericia, og at det var den kendte liberale Politiker og forhenværende Martsminister Orla Lehmann, som den Gang var Amtmand i Vejle, og som under de forberedende Forhandlinger drog dette Hensyn saa stærkt frem, at det blev bestemmende. Nu gaar den stærke Trafik forbi Byen og ikke igennem den. Under normale Forhold løber der daglig Mængder af Tog over Fyn, men de er ikke alle saa elskværdige at standse netop ved Middelfarts lille graa Jernbanestation. Men til dette kom jo Ulempen ved, at denne Station blev lagt saa langt fra Byen. Ondskabsfulde Tunger har paastaet, at det var Byens egen Skyld, at det blev saaledes; at Borgerne i 65 var bange for at faa Jernbaneuhyret for tæt ind paa den fredelige Idyl, som Byen vel nok den Gang var. Men enten det nu var saa eller saa i 65, saa ved de nu, at det gælder om at faa saa nær og saa god en Forbindelse med Banen som muligt. Derfor har Byen strakt sig omtrent helt ud til Banen, og derfor fører Byens bedst brolagte Gade fra Stationen og ind til Byens Hovedgade, og derfor er der lavet en udmærket klinkebelagt Spadseregang langs denne Gade, og derfor har man plantet og fremelsket de dejligste Træer langs denne Spadseresti, saa man nu der selv i varme Sommerdage gaar som i en kølig Løvhal. Og selv om Gadernes andre Træer alle falder, saa bliver disse — forhaabentlig — staaende. Jo, Middelfart ved nu nok, hvad gode Trafikforhold er værd. I 1912 øgedes de med Aabningen af *den nordvestfynske Privatbane*. Byen fik derved en ny Forbindelse med Odense, fik nær Forbindelse med Bogense og med et godt og rigt Opland. Det har sikkert allerede sat Spor blandt Byens Forretningsmænd. „Røjle Ekspres“, som de nordvestfynske Tog populært kaldes, bringer med hvert Tog til Byen Mennesker, som, om dette Tog ikke havde været, maaske næppe var kommet. For denne Bane blev Middelfart dog altsaa Endestation,

skønt baade Nørre Aaby og Ejby tragtede efter at blive det. At denne Bane gennemførtes og paa saa heldig en Maade for Middelfart, tilkommer daværende Borgmester Eckeroth vist den største Del af Æren for. Han sled for denne Bane i Nætter og Dage, til dens Gennemførelse her til Byen var sikret. Blandt samtlige Stationer tværs over Fyn er der næppe en, der tager sig mere graa, simpel og kedelig ud end den i Middelfart. Pladsforholdene i den har ogsaa længe været under al Kritik. Nu er man i Færd med en betydelig Udvidelse, der vel vil skaffe flere Plads, mens Grimheden stadig vil være til Stede. Erindret af mange er gamle Stationsforstander Schwensen, der tog sin Afsked for godt 10 Aar siden, og som døde i 1915. Hans Efterfølger blev Stationsforstander Lytken.

Toldvæsenet er jo omtrent Verden over saa gammel som Arvesynden af den simple Grund, at Toldskat paa Forbrugsartikler er en af de ældste Skatteformer, der kendes. Det nuværende Toldkontor ved den gamle Havn toges i Brug 1846. Før den Tid var det i Søndergade lige over for den nuværende Gymnastiksal. Ved Middelfart Toldkontor er der nu ansat 6 Mand, og siden 1902 har Toldforvalter *Hansen* været den stedlige Leder af Byens og Distriktets Toldvæsen.

En Telegrafstation i Middelfart aabnedes 1857 i den Ejendom, der nu tilhører Avlsbruger Søeborg. Den var først privat og overtoges senere af Staten. Senere flyttedes den til Torvet; fra 1870 til 1906 var den til Huse paa Algade hos Telegrafbestyrer Hansen, og endelig i 1906 flyttedes den om i Grønnegade. Gennem 38 Aar, fra 1868 til 1906, bestyredes Stationen af Hansen, der tillige i mange Aar var Bykasserer. Siden 1906 af Frk. Olsen.

Middelfart Telefonstation, der hører ind under Fyns kommunale Telefonselskab, aabnedes den 1. December 1885 med 50 Numre, der dog ikke alle var optaget. Nu er det tilsvarende Tal 300. I Begyndelsen og gennem flere Aar besørgedes Arbejdet af 2 Damer. Nu er der for flere Aar siden indført Nattjeneste, og Personalet er forøget til 7. Siden 1892 har Stationen været ledet af Bestyrerinde Frk. *Kleis*. Fra 1885 til 1909 var den til Huse i en Bagbygning i Fru Knudsens store Gaard i Algade. I 1909 flyttedes op i de nuværende Lokaler.

Fisketorvet.

Middelfart er som saa mange andre Byer bygget op om en gammel Landevej, her Vejen fra Odense til Kongebro, det gamle Overfartssted til Snoghøj. Det bebyggede Stykke af Vejen fik Navnet Adelgade, sædvanlig kaldet Algade, den gamle, oprindelige Gade. Ved Algades vestlige Ende er der en lille aaben Plads, derfra drejer Brogade ned til den gamle Havn, Vestergade gaar mod Vest hen ovenfor Havnen, og Landevejen fortsættes mod Sydvest gennem Knorregade og op over Kongebrobakke. Endvidere gaar Smedegade lige mod Syd. Denne lille aabne Plads, nærmest trekantet af Form, hvor de omtalte 5 Gader støder sammen, kaldes Fisketorvet. Det er sikkert Byens oprindelige Midtpunkt, dens første Torv, da der endnu intet Raadhus fandtes. Naar Borgerne samledes der paa denne lille Plads, nær Kirken, Havnen og Overfartsstedet, saa kunde de overse hele deres lille Samfund og gennem de 4 af de 5 smaa Gader se ud til aabent Land og gennem den 5. se ud til Beltet, der jo var en af deres Rigdomskilder.

Nu er Fisketorvet ikke længere Byens Midtpunkt. Dette er rykket langt længere vest paa, endogsaa vest for Byens Torv. Men enhver fremmed, der kommer hertil, og enhver, der bor her, og som har lidt Sans for Røster fra gamle Dage, vil uvilkaarlig standse paa Fisketorvet, ved Hjørnerne af de 5 Gader, og faa en Fornemmelse af, at her paa dette Sted har Byen levet og aandet fra de ældste Tider. Nu har Kvinderne midt paa dette lille Torv plantet en Eg til Minde om Grundloven af 1915.

St. Nicolaus.

Et af Vidnesbyrdene om, at denne Betragtning, at Fisketorvet er Byens oprindelige Midtpunkt, er rigtigt, er det, at Kirken ligger der. Denne Kirke behersker saa ganske og aldeles Byen i arkitektonisk Henseende. Det er Byens skønneste Bygning, og det er tillige Byens mest monumentale Bygning. Den rager med sit Taarn, sit Spir og sin dejlige Tagbygning saa langt op over Byen, saa den virker helt dominerende blandt dens lave røde Tage. Men lad os se Forholdet fra en anden Side end den dominerende. Lad os se det fra den Side, at Kirken i gammel Tid, i den tidlige Midaldertid, rejstes der midt i Byen, op til dens Midtpunkt, stor og mægtig, smuk og skøn, ragende op over de smaa Huse

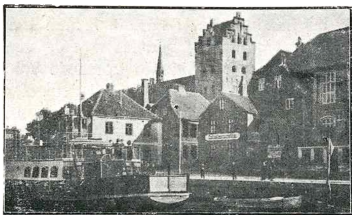
og Hjem, og at den rejstes saaledes som et Billede paa det evige, det uforgængelige, det, der trofast varer, mens alt andet er omskifteligt og til sidst forgaar. Den skulde staa der midt i Byen, rolig og sikker, stadig mindende om, hvor der er Trøst at finde for Livets Forkrænkelighed. Og om ad den, gennem dens Døre, kom jo alle i Tidens Løb, baade Faricæerne og Tolderne. Den modtog dem i Livets Morgenstund, og dens Klokker ringede dem til den sidste Hvile. Og endelig under den kortere eller længere Arbejdsdag mellem disse Livets to Yderpunkter, ja, da stod Kirken der ogsaa, midt i Byen, midt i Travlheden, ved Havnen og ved Alfarvej, ved de 5 Gaders Hjørner, med sin trøstende Tale til dem, der led ilde, til dem, der tabte Modet, til dem, der syntes, at nu kunde de ikke mere. Den havde jo ogsaa Bud til de sunde, de raske, de glade, til alle dem, der mente, at de ikke havde nogen Trøst behov. Den ringede for dem Morgen og Aften, helligt og søgnt, til alle Aarets Højtider om Verdens største Glæde.

Kirken blev i den katolske Tid indviet til Helgenen St. Nicolaus, og den kaldes nu almindeligt Middelfart St. Nicolaj Kirke. Den er stor og rummelig, bestaar af et Midtskib, to Sideskibe og et Kor, mod syd er Vaabenhuset og et Kapel og mod nord et Sakristi. Af visse Murlevninger i Koret kan ses, at den oprindelig er opført i den romanske Tid, men den maa saa senere, i den gotiske Periode, være ombygget. Vaabenhuset er bygget i Kristian den Fjerdes Stil og bærer Aarstallet 1667 og Byens Vaaben i Gavlen. Kirken er helt igennem opført af Munkesten. Taarnet, Hovedskibets Vestgavl og Kapellet har smukt takkede Gavle. Den blev istandsat i 1574, og en Del af Materialet til denne Istandsættelse hentedes fra den da nedlagte Viby Kirke i Udby Sogn. Paa dens Nordside er i den senere Tid opført nogle store og vansirende Støttepiller. De viste sig desværre nødvendige af Hensyn til Hvælvingernes Tryk paa Muren.

Kirkens Indre er blevet restaureret flere Gange.

I 1790 blev Stolene malet og hele Kirken oppudset. Pengene hertil indkom ved frivillige Bidrag fra Menigheden. Godt 100 Aar derefter blev den atter istandsat indvendig. Da fik man den gamle Maling vasket af det smukke Snitværk paa Prædikestol, Altertavle og Kirkestolene. Væggene blev ligeledes rensed og trukket op i Farver, der svarer til Kirkens indre Arkitektur. Efter denne sidste Istandsættelse

fremtræder Kirkens Indre nu i en Skikkelse, der helt ud er den værdig. Kirkens Altertavle stammer fra den sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede. Den bestaar af et rigt udskaaet Arbejde i Barokstil. Maleriet, Udskaeringerne indrammer, er malet af C. V. Eckersberg over Jesu Ord: „Den, som modtager dette Barn i mit Navn, modtager mig, og den, som modtager mig, modtager ham, som udsendte mig“ (Lukas 9, 48). Prædikestolen er ligeledes rigt udskaaet og stammer fra 1595.

Middelfart. Parti fra Havnen.

Dens Opgang og Dør er udskaaet i den senere Renæssancestil og stammer fra 1679. Stolesædernes udskaarne Endestykker stammer fra Begyndelsen af det 17. Aarhundrede.

Døbefontens

Daabsengeldermodelleret af H. V.

Bissen. Kirken rummer endvidere smukke Messinglysekroner, en Model til et Orlogsskib, et smukt Orgel og nogle Knogler af en Hval, fanget udfor Hindsgavl d. 30. April 1603. Paa Kirkens sydlige Væg er anbragt Malerier af to af dens Præster, Fader og Søn, Albert og Andreas Leth. Endvidere er i Kirken anbragt adskillige mere eller mindre vel bevarede Gravsten, der tidligere har ligget i Midtskibets Gulv.

Middelfart har gennem mange Aar haft et rigt kirkeligt Liv, der bl. a. har givet sig Udslag i en betydelig Kirkegang og i større kirkelige Møder. I 23 Aar, fra 1871 til 94, havde Byen en sjælden begavet og glimrende veltalende Præst i *Andreas Leth*. Hans Navn var i grundtvigske Kredse kendt Landet over, og hans Virksomhed sporedes viden om. Hans Efterfølger blev Byens nuværende Sognepræst *C. Knudsen*, der ogsaa er Præst paa Sindssygehospitalet, og som for en Del Aar siden tillige blev Provst over Vends Herred. Han har været en god Efterfølger af Pastor Leth. Han har om sin Forkyndelse ikke alene kunnet samle Byens grundtvigske Folk, men har faaet Tilhørere fra alle kirkelige Lejre. Han har navnlig gjort sig afholdt ved sin jævne og bramfrie Færd, for sin vederhæftige Tale og for sin sjældne Evne til at være

noget for de gamle, ensomme og syge Mennesker. Siden 1903 har der ved Skolevæsenet været ansat en Kateket, der tillige er ordineret Medhjælper for Sognepræsten. Og endelig fik Indre Mission med Støtte af dansk Kirkefond i 1914 ansat en Andenpræst i Byen. Til Embedet blev kaldet en meget sympatetisk ung Mand, *C. Jacobsen*, tidligere Sognepræst i Ikast ved Herning. Ved Kirken er ansat en Kordegn, *J. P. Jørgensen*, en Kantor, *P. Pedersen*, og en Organistinde, *Frk. Raffenberg*. Der har gennem mange Aar været en Kreds af Indre Missions Tilhængere i Byen. De rejste i sin Tid ved Østergade et *Missionshus*, hvor de holdt deres Møder, og hvor ogsaa Ungdommen samledes. I Aar indviedes den gamle Asylbygning til Ungdomshjem. I de senere Aar har tillige *Frelsens Hær* arbejdet ret ihærdigt her. Egentlige sekteriske Bevægelser har der næppe nogensinde været Jordbund for i Byen.

Byens Kirkegaarde.

Byens ældste Kirkegaard er den, der findes ved Kirken og som nu er delvis planeret. Der er dog paa den bevaret en Del gamle Grave og Monumenter, saaledes for den tidligere nævnte Pastor Albert Leth.

Denne første Kirkegaard er sikkert ret hurtigt blevet for lille. Saa har man søgt ud øst for Byen, ved Landevejen efter Odense. Derude mellem Landevejen og Stranden ligger Byens næste Kirkegaard. Den er ogsaa forlængst nedlagt og omdannet til et smukt Anlæg, der sædvanlig kaldes Krigeranlægget, fordi der midt i det findes et Mindesmærke for 74 Soldater, der faldt i Trearskrigen og blev begravet her. Der findes tillige bevaret nogle Enkeltgrave for flere faldne Officerer.

Men saa kom ogsaa den Dag, da denne Kirkegaard blev for lille. Og saa søgte man atter udenfor Byen, denne Gang mod vest. Der fandt man en vidunderlig beliggende Plads mellem Kongebrolandevejen og Beltet, grænsende op til Byen mod øst og op til Grimerhuses gamle smukke Have mod vest. Denne Kirkegaard toges i Brug i 1853. Den er som en Rosenhave. Over denne Kirkegaard gaar en stille Strøm af Mennesker Dagen igennem, stærkest hen mod Aftenstide. Ogsaa i Menneskestrømmen er de, der nærmer sig Livets Aftenstund, de fleste. Denne Strøm vil blive ved at vare, saalænge Vinter veksler med Sommer og Vaar med Høst, indtil ind i en fjern Fremtid, til Byen er vokset ogsaa fra denne

Kirkegaard, saa ogsaa den omdannes til et Anlæg, og de tavsede Skarer afløses af støjende Børn og muntre Barnepiger, og hele den Slægt, der nu lever, forlængst slumrer under Grønsværet.

Kirkegaarden er smukt holdt af Graveren, Gartner *H. Larsen*. De enkelte Grave passes jo af kærlige Hænder. Der er et Par kønne Monumenter, selvfølgelig mange almindelige og heldigvis ret faa af de grimme prangende, der mest er Vidnesbyrd om de efterlevendes Forfængelighed og velspækkede Pengepung.

Skolevæsenet.

Byens Skolevæsen har gennem Tiderne udviklet sig som i de fleste andre danske Købstæder. De fleste fik i Reformationstiden hver især deres latinske Skole og somme ogsaa en dansk Skole med en Degn og en Skoleholder. Med den danske Skole var det næsten alle Steder meget slet bevendt, og med den latinske ofte ikke stort bedre.

Middelfart havde sin Latinske allerede før Reformationstiden. Det skønnes af, at der i 1507 tales om Skolelærer i Byen. Den havde til Huse i Brogade, tæt op til Kirken. Mangen en Morgenstund er da i længst forsvunden Tid fattige Peblinge dukket frem i Brogade. De skutede sig i Morgenkulden inden de strøg ind ad Skolens Gaard. De fleste af dem havde begyndt Dagen med en Vandring rundt i Gaderne, syngende for Folks Døre for derigennem at bjerge Føden for denne Dag og maaske for den næste med. Omkring Aar 1640 skænkede Kongens Lensmand paa Hindsgavl, Grev Krabbe, 400 Rdl. til fattige Elever i Middelfart latinske Skole. I 1740 ophævedes den.

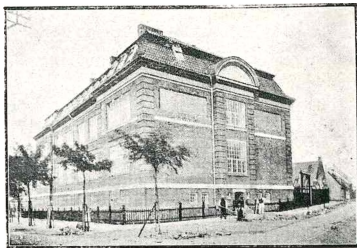
Den danske blev ved at bestaa i al sin Kummerlighed, til ind i Begyndelsen af forrige Aarhundrede de med Rationalismen vaagnede Skoleinteresser satte Frugt. Da oprettedes i 1813 en Borgerskole i Middelfart, og den fik sin egen Bygning 3 Aar efter. I 1835 oprettedes Friskolen, og i 1859 indviedes dens egen Bygning. I 1852 paabegyndtes en privat Realskole. Den blev senere overtaget af Kommunen, og Borgerskolen og Friskolen blev slaaet sammen til een Skole og under een Ledelse. Men dermed var alligevel det offentlige Skolevæsen tredelt. Realskolen var i den nuværende Asylbygning paa Hjørnet af Søndergade og Blindebomsvej, Folkeskolens Drenges var i den gamle smukke Borgerskole-

gaard paa Algade skraas overfor Kirken, og Pigerne i Skolebygningen paa Kongebrovej, hvor der nu er en lille Privatskole.

Der var imidlertid i betydelige Kredse i Byen vokset et Ønske op om at faa Skolevæsenet mere centraliseret. Man ønskede Folke- og Realskolen forenet under en fælles Ledelse, ønskede det skarpe Skel mellem de to Skoler slettet og en naturlig Overgang fra den ene til den anden bragt i Stand og endvidere indført Fællesundervisning over det hele. Disse, om man maa sige, moderne Skoletanker voksede sig ret stærke navnlig i demokratiske Kredse i Byen i 90'erne. I 1896 kom man et lille Skridt henimod Sammenslutningen, idet man da fik det hele samlet i den grimme graa Bygning, der ligger med Gavlen ud til Grønnegade, og som nu almindeligt kaldes den gamle Skole. Men Tredelingen blev ved at bestaa. Realskolen var tilhuse paa første Sal, og i Stueetagen var Borgerskolens Drengene i den ene Ende og dens Piger i den anden. Og Børnene havde ligeledes hver sin Legeplads. Det eneste, de var fælles om, var Gymnastiksalen, der ogsaa var blevet taget i Brug i 1896. Saa skete der tre Ting, der tilsammen fik afgørende Indflydelse paa Skolevæsenets ydre Form. Realskolens Overlærer tog sin Afsked i 1900. Borgerskolens gamle og i høj Grad veltjente Overlærer, L. P. J. Petersen døde i 1902, og endelig i 1903 kom Almenskoleloven. Ved de to første Begivenheder var den formelle Hindring for en Sammenslutning af Borger- og Realskolen fjernet, og Loven om højere Almenskoler var jo som en udstrakt Haand mod de Skoleideer, der var levende i visse Kredse i Byen.

Man blev fra alle Sider hurtig enig om at samle Skolerne under een fælles daglig Ledelse ved kun at ansætte een Overlærer over begge Skoler. Som saadan udnævntes en evnerig og meget begavet ung Mand, J. P. C. Jørgensen. Overlærer Jørgensen er født den 22. December 1869 og Seminarist fra Jonstrup 1888 med Udmærkelse, Student 94 og Cand. phil. 95. Han har tidligere virket som Lærer ved Maribo private Realskole, ved Vejle Latin- og Realskole og ved Maribo Borgerskole, fra 1899 til 1903 var han tillige Organist ved Maribo Stiftskirke. Inden han kom til Middelfart, var Sammenslutningen vedtaget. Det blev endvidere vedtaget, at Realskolen skulde omdannes til Mellemskole med Realklasse, at der skulde indføres Fællesundervisning baade i Borger- og Realskolen, og at Plankeværket mellem de to Skoleafdelingers

Legepladser skulde fjernes. Man kan maaske her bruge et politisk Slagord og sige, at nu slettedes Skellene, de flyttedes ikke. Modstanderne mod Skolereformen fik indført, at der skulde oprettes et Kateketembede og betales Skolepenge i Realskolen. Forskellige andre Forhold var medvirkende til, at det offentlige Skolevæsen nu kom til at samle saa at sige alle Børn i Byen. En Forberedelsesskole for den gamle Realskole nedlagdes, og Bestyrerinden, Fru Elise Jensen, blev

ansat ved den offentlige Skole. I Søndergade var der en privat Pige-skole med en Del Elever. Der skete nu det, at dens Bestyrerinde, Frk. Thaarup, døde, og den tabte derigen-nem sin væsentligste Betydning.

Sammenslutningen mærkedes

i den offentlige Skole som en betydelig Forbedring. Tonen mellem Børnene blev bedre, Renligheden større, den utiltalende Nysgerrighed mellem Drengene og Piger svandt stærkt, og endelig var der skabt flere Muligheder for begavede og flinke Børn fra fattige Hjem for at komme ind i Realskolen.

En anden Ejendommelighed ved Skolevæsenet i Begyndelsen af dette Aarhundrede, var Børnetallets stærke Vækst fra Aar til Aar.

I 1900 var der i Borgerskolen 5 Drengene- og 5 Pige-klasser og 5 Klasser i Realskolen, ialt kun ca. 430 Børn. Kun godt 10 Aar derefter var Børnetallet fordoblet, og nu, i 1917, er det ca. 950, fordelt i 32 Klasser. Denne stærke og hurtige Vækst stillede forøgede Krav til Lokaler og Lærerkrafter. Der blev derfor i disse Aar næsten aarligt ansat nye Lærere eller Lærerinder, og i 1908 indviedes den store, smukke, solide og gennemgaaende praktisk indrettede nye Skolebygning. Den kostede mange Penge, men den vil ogsaa kunne staa til sene Tider, maaske saa længe, saa den centraliserede Skoleform er forældet, og Skolevæsenet atter spredes i forskellige Af-

delinger. Ja, hvem ved. Frem og tilbage er jo ofte Historiens Gang.

I 1900 var der ved Borgerskolen ansat 3 Lærere og 3 Lærerinder, og ved Realskolen 3 Lærere og 1 Lærerinde. Nu er der ved det samlede Skolevæsen ansat ialt 15 Lærere og 10 Lærerinder.

Den kommunale Efterskole.

I Efteraaret 1914 oprettedes i nær Tilslutning til Folkeskolens Afgangsklasser en kommunal Efterskole for unge Mænd og Kvinder mellem 14 og 18 Aar. Skolen lededes det første Aar af et af Byraadet nedsat Udvalg bestaaende af Lærerne Kordegn J. P. Jørgensen og P. A. Petersen og af Læge L. Martin. Næste Aar overtoges Ledelsen af Overlærer J. P. C. Jørgensen. Elevantallet var nogenlunde det første Aar, mindre det andet. I 1916 var Tilgangen saa lille, at Skolen ikke kom i Gang, og det samme blev Tilfældet i Aar, men saa omdannedes den til Husholdningsskole.

Frkn. Selmers Skole.

Da Frk. Taarups Pigeskole gik ind paa Grund af Bestyrerindens Død, forsøgte forskellige, men med ringe Held, at holde den i Gang som Fællesskole for Drengene og Piger. For en Del Aar siden overtoges den af Frkn. Selmer, og under deres dygtige Ledelse er den kommet ind i fast Gænge igen. Den har nu mellem 20 og 30 Elever, fører en Del af sine Elever frem til Skolegangens Ophør og sender aarlig nogle faa Elever til Optagelse i Mellem skolens 1. og 2. Klasser.

Frk. Grønnings Forberedelsesskole.

Den er af en egen Art og sikkert en af de stærkest personligt prægede Skoler i vort Land. I henimod 30 Aar har Frk. Kristiane Grønning under yderst beskedne Forhold og for meget smaa Skolepenge modtaget Børn fra alle Klasser i Byen til Forberedelse. De er kommet fra hende til Optagelse i den offentlige Skoles 1. og 2. Klasser, enkelte endog til 3. Klasse, altid vel forberedte, altid veldannede.

Frk. Grønning lever heltud for og med sine Børn. De elsker hende, ser op til hende og tror ubetinget paa, at hvert Ord, hun siger, indeholder en evig Sandhed. Hun er en Opdragerinde, som kun faa evner at blive det.

Frk. Vilhelmine Sicks Skole er nu nedlagt, men den gamle Bestyrerinde lever endnu. Hun er højt oppe i 80'erne, legemlig skrøbelig, men aandsfrisk og interesseret i Tidens Spørgsmaal. Hun drev gennem mange Aar en Privatskole i Middelfart. Hun havde et betydeligt Elevantal og var en meget dygtig Lærerinde.

Lærer Tybjergs Friskole er ligeledes nedlagt. Han var i sin Tid Lærer ved det offentlige Skolevæsen, men tog sin Afsked og oprettede en Friskole i ren grundtvigsk Stil. Tybjergs Skole var alle Dage meget stærkt præget af hans ejendommelige Personlighed. Han var en Mester i Fortællingens Kunst, og hans Elever modtog dybe Indtryk af Bibel- og Danmarkshistorie.

Arbejdernes Aftenskole stiftedes for 14 Aar siden. Begyndelsen var særdeles lovende. Der var 4 Klasser med ialt ca. 80 Elever. Dette store Tal har ikke kunnet holdes gennem Aarene. Nu er det nede paa mellem 10 og 20 i en Klasse. Dens første Forstander var Overlærer Jørgensen, siden overtog Kordegn Jørgensen Ledelsen, og nu ledes den af Lærer, Byrådsmedlem *H. P. Johansen*.

I de senere Aar har der været undervist baade Mænd og Kvinder. Kvinderne har haft Haandgerning, og Mændene Dansk, Regning og Foredrag over Samfundsspørgsmaal.

Teknisk Skole.

Den tekniske Undervisning for unge Haandværkere begyndte i Middelfart for ca. 50 Aar siden under meget primitive Former. Det var Fotograf *Sick*, der begyndte. Han indlagde sig overordentlig Fortjeneste ved gennem mange Aar ufortrødent at fremhæve Betydningen af unge Haandværkeres tekniske og almene Uddannelse. Den første Undervisning fandt Sted i den gamle Realskole (Asylet) hver Søndag Formiddag. Siden blev det til Aftenundervisning i den gamle Borgerskole paa Algade, og Industriforeningen traadte til som Bærer af Undervisningen. I 1896 fik Skolen sin egen smukke Bygning paa Blindebomsvej. Der er 4 store og rummelige Lokaler og Pedelbolig. Sick var selvskrevet til at være Skolens første Forstander, og han var det gennem 30 Aar. Saa blev Overlærer Fürst Forstander, og siden 1900 har Vejassistent *Barfod* været det. Ved Skolen virker 6 Lærere, og den har gennem mange Aar aarlig haft 60 til 70 Elever.

Handelsskolen.

Det første Forsøg paa at oprette en Handelsskole i Middelfart blev gjort i Efteraaret 1900. Ophavsmanden til Ideen var *Lærer P. Christensen*, der fik Bogholder ved Sindssyge-hospitalet Lomholtz, Kantor P. Pedersen og senere Lærer J. P. Mosegaard interesseret for Sagen og med i Arbejdet. Efter et Par Aars Forløb gik Skolen dog ind af Mangel paa Tilslutning. I Efteraaret 1905 oprettedes den igen paa Handelsforeningens Initiativ for atter 2 Aar efter at nedlægges. Aarsagen var den Gang økonomiske Vanskeligheder. Nu i Efteraaret 1917 blev den atter genrejst, denne Gang meget lovende, med 60 Elever og med Lærer P. Christensen som Forstander. Christensen er Seminarist fra Silkeborg og har været Lærer ved Byens Skolevæsen siden 1898. Han har Tillægseksamen i Svensk, er Udgiver af en svensk Læsebog, der er udkommet i 7 Oplag, og har afholdt Kursus i Svensk siden 1914, nu med Statens Understøttelse. Ved Handelsskolen, der har Lokaler i Borgerskolen, underviser foruden Forstanderen Lærerne N. Jensen og Chr. Andersen.

Middelfart Skolehave

oprettedes for 3 Aar siden af *Lærer Chr. Andersen*, der siden har været den en meget dygtig Leder og hele Tiden har udført det betydelige Arbejde uden noget Vederlag. Byen overlod til gratis Brug Skolehaven et Stykke Jord udmærket beliggende ved Skovgade og indhegnede det. Virksomheden har hele Tiden faaet Støtte fra Dansk Skolehaveforening. Hver Sommer arbejder nu ca. 50 Børn i denne smukke Have, og mange flere vilde der være, om der var Plads til dem.

Bogsamlinger.

Middelfart Folkebogsamling. Det var vist i 80'erne, at der i Middelfart stiftedes en Forening og en Bogsamling under Navnet *Den folkelige Læseforening*. Bogsamlingen blev i Tidens Løb slet ikke saa lille og en Tid ret meget brugt. Medlemmerne samledes tillige nu og da for at drøfte Tidens Spørgsmaal. Det var egentlig en hel god Forening for sin Tid, og at den forfaldt, havde ikke sin Grund i manglende Medlemmer eller manglende Interesse hos dem. Den væsentligste Grund var nok den, at Bogsamlingen ikke havde noget fast Lokale og heller ingen fast og uddannet Leder. Lederne skiftede, og Bøgerne flyttedes rundt fra Sted til Sted.

Den sidste Bibliotekar var Cigarhandler Jørgen Lund, og da han døde i 1902, lod Bestyrelsen det hele forfalde, og Bøgerne flyttedes om paa Gymnastiksalens Balkon. Der laa de og samlede Støv til 1911. Da rejstes Bogsamlingssagen paa ny paa Foranledning af Redaktør C. Trap (Middelfart Venstreblad) og Lærer J. P. Mosegaard, der skrev et Par Artikler derom. Der skabtes hurtig Interesse for Sagen rundt i Byen, og paa et Møde, hvor Professor Steenberg var til Stede, dannedes Foreningen „*Middelfart Folkebogsamling*“. Den overtog Resterne af det gamle Bibliotek, fik Gaver baade i Form af Penge og Bøger, fik til en Begyndelse gratis Lokale og gratis Bibliotekar. Det var *Lærer M. N. Bybjerg*, der paa denne smukke Maade viste sin store Interesse for Sagen. I et Baghus i Bybjergs Ejendom indrettedes saa Bogsamlingslokale og Læsestue, og der har Foreningen boet til Huse i de 6 Aar, der er gaaet siden dens Oprettelse. Lærer Bybjerg har ogsaa alle Aarene været Bogsamlingens utrættelige Leder. Der begyndtes med et lille Tusind Bind, der nu er vokset til 3000. Der var sidste Aar 300 Laanere og 1200 Udlaan. Bogsamlingen faar Understøttelse af Stat, Amt og Kommune og af forskellige private Institutioner. Dens Bogbestand er selvsagt overvejende Skønliteratur, men den har da ogsaa en betydelig Del Faglitteratur og et godt Haandbibliotek i Læsestuen.

Der er nu Planer oppe om at faa Bogsamling og Læsestue flyttet ned paa Algade i den gamle Borgerskolegaard, som Kommunen ejer. Men det er jo Fremtidsmusik.

Børnebogsamlingen.

Den blev grundlagt sammen med den store Skolereform 1903. Den faar Støtte baade fra Stat og Kommune og er nu paa ca. 900 Bind. Udlaanene sker til Børnene fra Femteklasserne og opefter. Bogsamlingen er meget særkt benyttet. For Tiden er *Lærer Chr. Andersen* Børnebogsamlingens Leder.

Lærerbogsamlingen.

Den bestaar mest af Haandbøger og Leksika, omfatter ca. 400 Bind og er en uvurderlig Hjælp navnlig for unge Lærere, der ikke har haft Tid og Raad til at anskaffe sig den nødvendige private Bogsamling. Dens Leder har gennem mange Aar været *Lærer J. P. Mosegaard*. Lærer- og Børnebogsamlingen har fælles Lokale paa den gamle Skole.

Raadhuset.

I Borgmester Johan Bluhmes Beskrivelse af Middelfart 1795 skildres Raadhuset som meget gammelt og forfaldent. Det laa paa det samme Sted, hvor det nuværende ligger, i Algade overfor Kirken. Det var dog paa to Etager, og i anden Etage var „en civil Arrest for de Borgere eller andre, som enten for en liden Forseelse bliver arresterede eller skal udstaa Fængselsstraf paa Vand og Brød“.

Kong Kristian den Ottende kom som bekendt ofte til Hindsgavl, og han aflagde saa ogsaa gerne Middelfart en lille Visit. Saaledes den 9. Juni 1825, da Grundstenen til det nuværende Raadhus nedlagdes. Det indviedes under stor Højtidelighed den 1. Februar 1826. Af Bygningen ejer Amtet de to Tredidele. Raadhussalen, der tidligere var en Slags Festsal, hvor baade Fester og Møder afholdtes, benyttes nu til Byraadets Møder. Den er smuk og stilfuld udstyret.

Byraadet.

Middelfart Bys Styrelse har gennemgaaet den samme Udvikling som andre Byers. Det oprindelige kommunale Selvstyre blev under Enevælden forvandlet til Embedsstyre for under den frie Forfatnings Forhold gradvis atter at forvandles til folkeligt Selvstyre. Nu er der ikke andet tilbage af Embedsstyret end Byraadets Formand, den kongelig udnævnte Borgmester K. Stephensen, der stilfuldt og værdigt og med Forstaaelse af Selvstyreprincippets Betydning leder Raadets Forhandlinger. Det bestaar for Tiden af 11 Medlemmer og en Repræsentant for Landdistriktet, der har Skole-, Fattig- og Alderdomsunderstøttelsessager fælles med Byen. Partistillingen er følgende: 6 Socialdemokrater, 2 Højre, 2 Radikale og 1 Indre Mission udenfor Partierne. Til Højre maa endvidere regnes Borgmesteren og Landdistriktets Repræsentant. Forhandlingerne er oftest fredelige og Tonen urban.

I tidligere Tider, da Raadet ganske beherskedes af Højre, og Venstre og Socialdemokratiet ved enlige Repræsentanter søgte at komme til Orde, var Debatten oftest anderledes livlig. Det hang maaske ogsaa sammen med, at Raadet dengang var ganske anderledes særpræget i personlig Henseende end nu, hvor den jævne Dygtighed vist er den fremherskende. Naar i gamle Dage *Sagfører Ph. Hansen* og *Redaktør Tybjerg* brød en Lanse, mens den kloge og yderst stilfulde *Assessor Møller* tog sit mest uudgrundelige Ansigt paa, ja,

da var der ofte noget festligt over Debatterne. Et lille Skær af den storpolitiske Debat kunde ogsaa nu og da i disse Tider lyse over Byraadssalen. Men den er jo med den storpolitiske Strid gaaet i Staa Landet over. Byraadets Sekretær er By- og Herredsfuldmægtig Cand. jur. Vaagensen.

Borgmesterkontoret er i den gamle Borgmestergaard paa Algade, kendt for sin smukke Port, sine kønne Roser og sine gamle Kakkellovnsplader. Samme Sted er By- og Herredskontoret til Huse. Porten, Roserne og de gamle kønne og sjældne Ting er en Frugt af nu afdøde Assessor Møllers Skønhedssans og Samlerflid. I denne Bygning holder *Borgmester K. Stephensen* Byens administrative Traade i sin Haand, og paa Tingdagene begiver han sig tværs over Gaden til Raadhuset og afsiger Domme, ikender Bøder eller udsteder Advarsler, alt efter Lovens Ord.

Kontorets Førstefuldmægtig er *Cand. jur. Borum*, der, naar fraregnes en lille Skagenstur, har været her næsten fra Aarhundredets Begyndelse. Han er jo født og vokset op her paa Egnen, i Røjle Skovs Skole, er velkendt over hele Egnen, frygtet for sin Skarpsindighed og afholdt for sin imødekommende Elskværdighed.

Kommunale Værker og Foretagender.

Havnen. Skønt Middelfart ligger ved dybt Vand, var det dog forholdsvis sent, at Byen fik en virkelig Havn. Indtil midt i 30erne i forrige Aarhundrede var der kun en Skibsbro, der var ubrugelig i haardt Vejr. Naar det var saaledes, maatte Skibene søge ind under Fænø eller over til Lyngs Odde ved den jyske Kyst. Byens Skibe gik ogsaa i Vinterhavn ved Fænø, hvor de ligeledes blev eftersete, inden de ved Foraarstide gik i Fart igen.

I Aarene 1834 til 36 byggedes den Havn, der nu kaldes den gamle Havn. Den var for sin Tid god og tidssvarende, og med den blomstrede Skibsfarten frem; men skønt den i Tidens Løb blev forbedret og uddybet flere Gange, kunde den dog ikke holde Trit med Skibsfartens Udvikling. Den var med sine omtrent 5 m Dybde alt for grund, og endelig var Lossepladsen ved den altfor lille. Sidst i 90erne dukkede saa Planer op om en ny og helt ud moderne Havn frem. Der var stærk Strid om, hvor den ny Havn skulde anlægges, om det skulde være vest eller øst for den gamle. Østpartiet sejrede, og det var vist godt, at det gik saaledes, for det er

nu vanskelig at se, hvorledes der vest for den gamle Havn skulde være blevet en Havneplads af blot nogenlunde ordentlig Størrelse. Den kunde i hvert Fald langt fra være blevet saa stor som den nuværende nye Havneplads. I 1903 gennemførtes det nye Havneprojekt. Et stort Areal blev opfyldt, og Dybden ved den ny Kaj blev ca. 8 m. Kajens Længde er saa stor, at flere Skibe samtidig kan losse. I de 14 Aar, der siden er gaaet, er Skibsfarten paa Byen øget uhyre, og Havnen maa nu regnes for Byens bedste Aktiv.

Havnen har siden den første Udvidelse i 30'erne haft *et Slæbested*, hvor mindre Baade kunde hales op og istandsættes. For nogle Aar siden indrettedes en Bedding for lidt større Skibe. Men for øvrigt maa det vel siges, at her er en Opgave for Havnen og Byen, der endnu ikke er løst tilfredsstillende. Blev den det, vilde Skibsbyggeriet sikkert tage anderledes Fart.

Fra gammel Tid har der været et Skibsbyggeri ved den gamle Havn. Det drives for Tiden af Skibsbygger *Jespersen*. To driftige Esbjergensere har nu under Krigen anlagt et nyt ved den nye Havn, hvor de endogsaa for Øjeblikket er i Færd med at bygge et Skib til Atlanterhavsfart.

For Sejladsen paa Bæltet og for Forbindelsen med Snoghøj har *A/S Middelfart Dampskibsselskab* haft overordentlig Betydning. Det oprettedes for nogle Aar siden og anskaffede sig straks et Par mindre Motorfartøjer. Størst Betydning fik det, da det satte Motorfærgen „Inger“ i Fart mellem Havnen og Snoghøj. Derved lededes omtrent hele den store Strøm af Cykler, Motorcykler og Automobiler bort fra Strib og om over Middelfart og dens Havn.

Formanden for Middelfart Dampskibsselskab er Bankdirektør *A. C. Hansen*. Han maa tillige sammen med Redaktør *J. Tybjerg*, begge dengang Medlemmer af Byraadet, tilskrives den største Del af Æren for den sidste Havneudvidelse.

Havnens daglige Ledelse er nu undergivet Havnefoged *Madsen*, og Lods *Petersen* er en sikker Vejviser for Skibe, der skal passere Bæltet fra Fredericia til Assens. Havnens Budget for 1916—17 balancerede med 132,956 Kr. Dens Aktiver er vurderet til 433,078 Kr., og dens Gæld [opgjort til 242,009 Kr.

Gasværket. Den tidligere omtalte Borgmester *Johan Bluhme*, der har givet en Beskrivelse af Byens Tilstand for godt 100 Aar siden, har i samme lille Bog et Forslag „saavel

til denne Købstads som andre smaa Købstæders Forbedring". At Byens Gader i hans Tid har ruget i dyb Mørke, kan vi skønne af, at han foreslaar, at „paa visse Steder i Byens Gader burde være Lygter, som i de mørke Aftener skulde af Vægterne antændes og brænde, i det mindste til Kl. 12 om Natten, dels til Nytte for Byens egne Indvaanere, fornemmelig i Ildebrandstilfælde, og dels til Lysning for fremmede rejsende, som ankommer til Byen“.

At han har gjort Forsøg paa at faa disse Lygter anbragte, og at han for at ordne denne Sag har sammenkaldt til et

Gadeparti fra Middelfart.

almindeligt Borgermøde, hvilket jo er ret interessant og giver et helt lille Billede af den Tids Byliv, kan ses af følgende, som han videre skriver: „Vel samtykkede det tilstedeværende Borgerskab ved en Raadstue-

samling den 1. Oktober 1792 udi disse Lygters Anskaffelse; men da øvrige Borgere ikke vilde tage nogen Del i Omkostningerne, saa maatte man lade det videre bero.“

For nøjagtig 125 Aar siden havde Byen altsaa ingen Gadebelysning, og den fremskridtsvenlige Borgmester kunde ikke faa Borgerne med til „den saare ubetydelige Udgift“, en saadan vilde blive.

En Tid senere maa sikkert alligevel Tranlygterne være kommet. De er senere blevet afløst af Petroleum, der i 1900 blev erstattet af Gas. I dette Aar toges Gasværket i Brug. Det blev opført solidt og godt, men kostede ogsaa med alt Tilbehør efter en noget skønsnæssig Opgørelse ca. 350,000 Kr. I de 17 Aar, der siden er gaaet, er Byen jo vokset overordentlig stærkt. Der er stadig stillet større og større Krav til Værkets Ydeevne, og Udvidelser har været nødvendige. Den samlede Gasproduktion er nu aarlig 3 Gange saa stor som i Værkets første Driftsaar. Rørlængden er nu 9108 m, og Værket er bogført til 255,463 Kr.

Vandværket. Det toges i Brug samme Aar som Gasværket.

Før den Tid skete Byens Vandforsyning dels fra private Brønde og dels fra dem paa Byens Gader, men, som det hedder i en gammel Beskrivelse, paa Gaderne var der „kuns ialt 2 Brønde og en Vandpost.“ Det har alle Dage, selv fra den ældste Tid, været anset for en af de vigtigste sundhedsmæssige Foranstaltninger at forsyne et Samfund med rigeligt og sundt Vand. Dertil kommer, at det til daglig er en stor Behagelighed med Vand i Huset, og at det i Ildebrandstilfælde er en Betryggelse for Byen.

Anlæggelsen af Byens Vandværk stødte paa adskillige Vanskeligheder. Den væsentligste var, at det viste sig vanskeligt at skaffe rigeligt Vand. Det eneste Sted, man mente at kunne

Gadeparti fra Middelfart.

faa det, var ret langt fra Byen, ude i Stavrby Skov. Det vilde gøre Anlægget ret kostbart, og dertil kom, at Skoven ejedes af Stamhuset Hindsgavl, og at den daværende Besidder forlangte en urimelig stor Sum for Afstaaelse af Jord til Værkets Anlæg. Saa maatte man skride til Ekspropriation, og i den Anledning vedtoges en særlig Lov angaaende dette Tilfælde. Vanskelighederne blev saaledes overvundet, Vandværket bygget og kostede efter en noget skønmæssig Opførelse ca. 200,000 Kr. I 1913 til 14 foretoges betydelige Udvidelser og Forandringer. Der indførtes saaledes elektrisk Drift. Ogsaa til dette Værk har Byen jo paa Grund af sin stærke Vækst stillet stadig større og større Krav. Der produceres nu dobbelt saa meget Vand i Døgnet som i det første Driftsaar, og saa kniber det endda at tilfredsstille Forbruget, særlig for de Beboeres Vedkommende, der bor i Byens vestlige Ende. Der er derfor Planer oppe om betydelige Udvidelser, og naar Krigen en Gang hører op, vil de sikkert blive gennemført. Værket er nu bogført til en Værdi af 176,236 Kr., og Hovedledningernes samlede Længde er 1125 m.

Størst Betydning for disse Værkers Planlægning og Gen-

nemførelse maa sikkert tilskrives *Jernstøber, Etatsraad P. Hess*. Han blev da ogsaa den første Formand for Byraadets Gas- og Vandværksudvalg. Den nuværende Formand for dette Udvalg er *Maskinpasser N. Nielsen*. Den daglige Ledelse er overladt til en Værkmester, der siden 1909 har været *S. Uggerholt*.

Elektricitetsværket. Det toges i Brug 1910. Dets Anlægs-sum var kalkuleret til ca. 150,000 Kr. I 1912 foretoges Udvidelser for ca. 100,000 Kr., og for Driftsaaret 1915—16 er det, naar der ikke tages Hensyn til Afskrivningen, bogført til en Værdi af 283,968 Kr. Første Driftsaar produceredes 88,400 K W T og sidste Driftsaar 378,773 K W T. Denne enorme Stigning skyldes ikke Byens eget voksende Forbrug alene. Efter den store Udvidelse 1912 kom Strib Station og By med som Kunde. Siden er Svendstrup By kommet med, og nu er der fornylig sluttet Kontrakt om Levering af Strøm til Middelfart Jernbanestation og Kauslunde By.

I Øjeblikket foretages der atter en meget betydelig Udvidelse, idet der foretages Nybygninger, hvori der skal installeres Dampmaskine og Dampanlæg. Denne Udvidelse vil sikkert komme paa over 100,000 Kr. Men saa menes der ogsaa, at Værkets Drift skal være sikret under alle Forhold. Der kan saa benyttes det Fyringsmateriale, der til enhver Tid er billigst, Olie eller Kul eller Erstatningsridler for det sidste.

Læge L. Martin er Formand i Byraadets Elektricitetsudvalg, og *Gerh. Mortensen* er Værkets Bestyrer.

Kæmnerkontoret og Byens Regnskabsvæsen. For godt 100 Aar siden var Byens Budget paa mellem 5 og 600 Rdl. og hele Gælden 1944 Rdl. For indeværende Skatteaar er Budgettet paa 289,337 Kr., deraf i Skat 156,533 Kr.; Gælden er 1,202,669 Kr. og Byens Aktiver 1,448,646 Kr. Tidligere ofrede man ikke Byens Regnskabsvæsen større Opmærksomhed. Det at være Kæmner og Bykasserer var ofte en ren Bibeskæftigelse for en eller anden Borger, der var nogenlunde ferm i Regning og Skrivning. Men det siger sig selv, at paa den Maade kunde det ikke blive ved at gaa. Det er nu saa store Summer, der aarlig gaar ind i og ud af Kæmnerkassen, at dens Bogføring og Regnskabsvæsen til enhver Tid maa være heltud i Orden. Men saa bliver Følgen, at dette at føre Byens Regnskab ikke længere kan være en Bibeskæftigelse. Et fast Kommunekontor fik Byen først i 1900. Det

byggedes samtidig med og sammenhængende med Gasværkets Værkmesterbolig. Det er en ganske smuk Bygning med Byens Vaaben i Gavlén. Samtidig ansattes daværende Herredsfuldmægtig *P. Føns* som Kæmner og Kommunekasserer og tidligere Købmand Laugesen som Assistent.

I 1916 søgte og fik *P. Føns* sin Afsked, og der ansattes nu en i Regnskabsvæsen uddannet Mand i Stillingen, *P. M. Sørensen*, og samtidig udskiltes Kasserervirksomheden som en særlig Stilling paa Kontoret.

Ansaret for Regnskabets rette Førelse hviler paa Byraadets Kasse- og Regnskabsudvalg, hvis selvskrevne Formand er Borgmester *K. Stephensen*.

Sygehuset. Et egentlig Sygehus fik Middelfart først i 1877, da den nuværende Bygning ved Blindebomsvej opførtes. Den udvidedes i 1895 med den bageste Bygning, saa der derefter blev Plads til 21 Patienter og endvidere til 12 med smitsomme Sygdomme. I 1885 opførtes paa Kappelbjerg et ganske lille Epidemi-, Karantæne- og Desinfektionshus.

Før 1877 bestod Sygehuset af en Stue paa den daværende Fattiggaard i Søndergade, hvor nu Mejeriet ligger. Forbindelsen paa denne Maade mellem de fattige og de syge er vistnok meget gammel. Derpaa tyder bl. a. Navnene paa Borgmester *Claus Madsens* to milde Stiftelser, „Sygehuset“ og „Hospitalet“. Sygehusets to Bygninger, baade den fra 77 og den fra 95, er graa og grimme, triste og kedelige. Og som deres Ydre er ogsaa deres Indre. Men udenom disse — Sygdommens, Sorgens og Smertens, Helbredelsens eller Dødens — Bygninger ligger et smukt og velholdt Haveanlæg, der kaster Forskønnelsens Glans over Tristheden. To Ting har bevirket, at der længe har været talt om, at der burde skrides til Opførelse af et nyt og tidssvarende Sygehus. Det var dels Pladsmangelen paa det gamle og dels dets indre Mangler. Sygehuset er jo imidlertid en Institution, hvori baade Amtet og Byen er interesseret, idet Amtet ejer de 3 Femtedele af det og Byen kun de 2 Femtedele. Der maatte altsaa forhandles mellem de to Parter, og Forhandlingerne resulterede i, at man blev enig om at opføre et nyt og heltud tidssvarende Sygehus. Der blev saa købt en stor, frit og højt beliggende Grund paa Hjørnet af Assensvej og Hospitalsvej. Og der tog man saa fat paa Byggearbejdet for et Aarstid siden under Ledelse af Bygnings-

tegner *Jensen*, Middelfart, og Ingeniør *Mengel*, Odense. Nu er Bygningen saa at sige færdig, om kort Tid sker Indflytningen. Den tager sig godt ud fra alle Sider, er solidt og godt bygget, praktisk indrettet med alle moderne Bekvemmeligheder og navnlig Hygiejnens Fordringer fyldestgjorte. Sygehuset har Plads til 42 Patienter normalt, men kan med tæt Belægning modtage 50. Med Inventar og det hele vil det komme til at koste ca. 150,000 Kr.

Byens Læger.

Johan Bluhme fortæller, at paa hans Tid var der en Landphysikus og en Distriktskirurgus bosat i Byen. Den første fik i Løn 7 Rd. 5 Mk. 8 Sk., den anden 18 Rd. 1 Mk. Distriktskirurgus, *Justitsraad P. J. Baumann*, har nok været Byens første Distriktslæge, han var født i Holsten 1775 og praktiserede her nogle Aar, indtil han i 1794 forflyttedes til Assens. Siden hans Dage har Byen haft 7 Distriktslæger. Erindret af den nulevende ældre Slægt er *Justitsraad J. P. Blicher*, der var født i Stenstrup den 14. Juli 1814, og som var Distriktslæge i Middelfart fra 1856 til 1872. Han var kendt og afholdt baade i Byen og Omegnen baade som en dygtig Læge og som en Mand med mange Interesser. Hans Efterfølger i Embedet blev Læge Seligmann, der er født i Assens, og som var særlig uddannet som Øjenlæge. Han blev tillige Sygehuslæge og fik snart en meget omfattende Praksis baade i By og paa Land. Dertil bidrog hans ubestridelige Dygtighed, hans gennemnoble Færd og hans altid redbonne Hjælpsomhed. Hans Patientkreds blev hans Vennekreds, der saa op til ham med en næsten ubegrænset Hengivenhed og Tillid. I 1912 trak han sig tilbage som Sygehuslæge, og i hans Sted ansattes en ung dygtig Læge *C. J. Christensen*, der gennem en fleraarig Hospitalsuddannelse var særlig uddannet som Kirurg. Han er ogsaa allerede blevet kendt i Byen og paa Egnen som en dygtig Operatør og som en stiltfærdig og særdeles elskværdig Læge. Da Embedslægevæsenet i 1915 omdannedes, blev han tillige udnævnt til Kredslæge.

Igennem 28 Aar har Læge *Axel Trolle* besørget en meget stor privat Lægepraksis i Byen og Omegnen. Nu i disse Dage har han overdraget sin Praksis til Læge *Scavenius Nielsen* og er rejst til København. Han modtog ved sin Afrejse utallige Beviser paa den Hengivenhed, han var Gen-

stand for. I 1900 nedsatte *L. Martin* sig som praktiserende Læge i Byen. Han skaffede sig hurtig gennem sin resolute Færd, sit gode Humør og sin sikre Optræden en stor Praksis. Han var i mange Aar Læge Seligmanns Assistent paa Sygehuset og er i det hele kendt og afholdt som en dygtig Læge og som et elskværdigt Menneske. Hans politiske og kommunale Interesser har ført ham ind i Byraadet, hvor han gennem en lang Aarrække har været en af det radikale Venstres Repræsentanter. Sit betydeligste Arbejde i Byraadet har han udført som Formand i Udvalget for Elektricitetsværket.

I Byen praktiserer to Tandlæger, en Dyrslæge, en Distriktsjordemoder og endvidere enkelte af Sindssygehospitalets Læger.

Apoteket.

Middelfart Apotek oprettedes i 1799 af Hans Kristian Tscherning fra Vejle. Han oprettede tillige nogle Aar efter i Bogense et Apotek, der i Førstningen dreves som Filial af Apoteket i Middelfart. Byens første Apotek laa i Algade i den Ejendom, hvor nu bl. a. Handskemager Gress har Forretning. Senere flyttedes det hen i den kønne Ejendom paa Algades Sydside, hvor det er endnu. Det har siden dets Oprettelse skiftet Ejer 10 Gange. Den nuværende er Apoteker Helm, der er født i Flensborg, og som kom hertil for nogle Aar siden fra Bornholm. Apoteker Helm har foruden at passe sit Apotek haft Tid til at beskæftige sig med kommunale Sager. Han er tillige kendt for sin varme Interesse for Sønderjyderne.

Fattiggaarden.

I 1818 købte Byen en Gaard i Søndergade og indrettede den som Fattiggaard med Plads til 12 til 14 Fattige. Denne Gaard blev i Tidens Løb saa forfalden, at den til sidst blev ubrugelig, og saa byggedes den nuværende Fattiggaard ved Blindebomsvej. Det er en ganske pæn Bygning. Den har Plads til 20 Fattige og toges i Brug Aar 1900. Den er saa at sige aldrig fuldt belagt. I de senere Aar har den delvis været benyttet som Alderdomsasyll for gamle, der trængte til Hjælp og Pleje, og som ikke kunde faa det andre Steder eller paa anden Maade. Disse enlige gamle betaler saa paa Gaarden for deres Ophold.

„Arbejde adler“.

For nogle Aar siden stiftedes en Afdeling i Byen og

nærmeste Omegn af Landsforeningen „Arbejde adler“. Afdelingen fik indrettet et hyggeligt og godt Hjem i Skovgade hos *Skomagermester Matzon og Hustru*, der med megen Forstaaelse tager sig af Landevejens farende Folk. Kordegn J. P. Jørgensen har hele Tiden været Foreningen en dygtig og energisk Formand.

Arbejdsanvisningskontoret.

Det oprettedes for ca. 1½ Aar siden, har Kontor i Hessgade og bestyres af *Byraadsmedlem, Tømrer Tønnesen*. Læge Martin er Bestyrelsens Formand.

Milde Stiftelser og Legater.

Af Byens saakaldte milde Stiftelser er sikkert *Borgmester Claus Madsens Fattighus* det ældste. Det opførtes 1640 og laa ved Kirken i Algade. I en gammel Beskrivelse hedder det: „I dette Hus forundes nogle af Byens fattige frit Hus“. I 1819 blev det flyttet om paa Markedspladsen ved Bjergbankevejen, hvor det fik en Tilbygning i 1838. Det havde en Tid 4 Lejligheder, senere 2; nu er det nedlagt. Samme Claus Madsen maa have været en meget godgørende Mand, for han oprettede for sine private Penge et Fattighus til. Det laa ogsaa ved Kirken og kaldtes „*Sygehuset*“. Hvorfor, vides ikke. Dets Bestemmelse var, „at udi hvilket Hus ligeledes nogle af Byens fattige nyde fri Bopæl og Understøttelse af Fattiggassen, dog ingen aarlig Ildebrændsel.“ Det er ogsaa forsvundet. Derimod bestaar „salig Agent Christian Iversens Stiftelse“, som kaldes *Hospitalet*. Det ligger ligeledes i Algade og byggedes i 1767 af Agent og Købmand Chr. Iversen. Det var oprindelig beregnet til 4 fattige Enker, men en Tid var der 6, „hvilke nyde en ugentlig Understøttelse af Fattiggassen og desuden 4 Favne Brænde aarlig“. Agent Iversen havde oprindelig henlagt en Kapital paa 2000 Rd. til Stiftelsen i den Hensigt, at dets Beboere skulde nyde godt af Renterne af denne lille Kapital, men da han selv paa sine gamle Dage kom i Trang, fik han Kongens Tilladelse til at faa sine Penge tilbage. „Hospitalet“ er en meget smuk gammel Bygning. Den bestyres af Byraadet. Det samme er Tilfældet med *A. C. Hansens Friboliger* i Østergade. De er oprettede af Middelfart Discontoinstituts Stifter, afdøde Bankdirektør A. C. Hansen, vistnok i 50'erne og har Plads til 6 enlige Damer, der hver har to Værelser, Køkken og Have.

Friboligernes Styrelse overtoges i 1901 af Byraadet. Byens smukkeste, anseligste og største Fribolig er bygget af Industriforeningen og ligger smukt og stately paa Teglgaaardsvejens høieste Punkt. Der er derfra en glimrende Udsigt viden om. Stiftelsen hedder *Industriforeningens Alderdomsfribolig* og bestyres indtil videre af Industriforeningen, men skulde det ske, at den ophører at eksistere, overtager Byraadet Bologens Bestyrelse. Bygningen kostede med Byggegrund godt 30,000 Kr. at opføre og har 8 2-Værelses Lejligheder med alle moderne Bekvemmeligheder. For Tiden er 2 Lejligheder lejet ud, og Resten anvendes som Friboliger.

I Tidens Løb er der i Byen stiftet forskellige Legater, hvis Renter kommer trængende tilgode. Det ældste er det *Hofmanske Legat* af 1784. Det bestyres af Fattigudvalget, og 4 fattige faar hver 10 Kr. aarlig. *Karen Basse Adellers Legat* er fra 1805. Det bestyres som det forrige, og 5 fattige Enker kan Juleaften faa til Deling 40 Kr. *Købmand Behrendt Vulfs Legat* fra 1837 understøtter 4 Enker med tilsammen 40 Kr. Frk. *Louise Prehns Familielegat* af 1862 bestyres af Byens Magistrat og uddeles til Efterkommere af Stifterinden og til trængende, der ikke faar Fattighjælp. Sidste Aar uddeltes godt 400 Kr. *Millian Meyers Legat* af 1874 bestyres af Byraadet og gives til trængende. Ca. 150 Kr. aarlig. *Humlegrosserer Rasmussens Legat* af 1906 bestyres af Hjælpeforeningen, eventuelt Byraadet. 40 Kr. aarlig til trængende. *Købmand Ludvig Storms og Hustrus Legat* af 1906 er paa 10,000 Kr., skal bestyres af Byraadet og uddeles til trængende. *Middelfart Borgerlegat* af 1906 bestyres af en Bestyrelse paa 3 Medlemmer, valgt af Byraadet, Industriforeningen og Diskontoinstituttets Direktør. Det uddeles med godt 1000 Kr. aarlig til trængende og i Portioner paa 25, 50 eller 100 Kr. *Rasmus Povlsens og Hustrus Legat* af 1908 bestyres af Byraadet. Indtægten af dette, ca. 480 Kr. aarlig, uddeles til 8 trængende. *Peter og Sophie Groths Legat* af 1908 bestyres af Byraadet. Dets Indtægter, ca. 250 Kr., uddeles til 8 fattige Konfirmander.

Saa ejer Byen endvidere det A. C. Hansenske Legat, der nu er paa ca. 100,000 Kr., men som skal staa og vokse til den Million, hvorfor Stamhuset Hindsgavl saa skal købes, om det er muligt.

Gamle Huse.

Af gamle smukke Bygninger ejer Middelfart meget faa.

Grunden er sagtens den, at Byen saa ofte har været hjem-søgt af Ildebrande, saaledes i 1290, 1691, 1746, 1749, 1754, 1766, 1783, 1791, 1823 og 1829. De fleste af disse Brande var ret omfattende og lagde store Dele af Byen i Aske. Bedst bevaret er det saakaldte *Henner Frisers Hus* i Brogade. Det er fra omkring Aar 1600, er af Bindingsværk, ligger med Gavlen til Gaden, er to Stokværk høj og med en høj Stei-trappe op til Indgangsdøren. Det ejes nu af Vognmand Hans

Henner Frisers Hus i Brogade

Bertelsen. Der har en Gang været Planer oppe om at købe det til et Bymuseum, men Tanken blev opgivet paa Grund af økonomiske Vanskeligheder.

Af andre gamle Bindingsværks-bygninger maa nævnes Ejendom-

men paa Hjørnet af Algade og Nygade. Men det er meget skrøbeligt og uden nogen særlig Ejendommelighed. Det er for Tiden Højskolehjem, og det ejes af Frk. Vilh. Sick.

Som smukke gamle Bygninger har vi tidligere nævnt „Hospitalet“ eller Iversens Stiftelse og den gamle Borgerskole-bygning, begge i Algade.

Nyere smukke Bygninger.

Ogsaa dem er Byen fattig paa. Først maa nævnes *Postgaarden* i Algade. Det er en virkelig stilfuld Bygning, bygget af Arkitekt Thisted fra Vejle. Den ejes af Frk. Cohn og toges i Brug af Postvæsenet for godt en halv Snes Aar siden. Etatsraad, Direktør P. Hess' Villa „Hesslund“ er baade smuk og monumental, og paa Bjergbanken tager Direktør Skovs Villa „Pax“ sig smuk ud. *Præstegaarden* paa Hjørnet af Hessgade og Gasværksvej er ogsaa en meget smuk Bygning. Den er ligeledes godt en halv Snes Aar gammel. Den byggedes af Arkitekt Thorkel Møller, Aarhus, og han har med heldig Haand faaet adskillige Motiver fra Kirken anbragt i Ejendommens takkede Gavle. Af andre smukke Bygninger er tidligere nævnt *den nye Borgerskole, Teknisk Skole,*

Kæmnerkontoret og *Industriforeningens Fribolig*, hvis Arkitekt var Jespersen fra Fredericia. Endvidere maa nævnes Lærer Chr. Andersens smukke lille *gule Villa* paa Teglgaardsvej. Overretssagfører Hj. Jensens statelige Villa „*Hvide Hus*“ paa Banegaardsvej, Borgmester K. Stephensens *Svejtservilla* på Strandvejen og Bogholder Thomsens nydelige Villa „*Slumpe-løkken*“ samme Sted.

Ikke helt færdig endnu er *det nye Sygehus* paa Hjørnet af Assensvej og Hospitalsvej. Det kommer ogsaa til at pynte i Byens Udkant. Dets Arkitekt har Bygningstegner Jensen, Middelfart, været. Han bygger ligeledes *Brugsforeningens nye Bygning*, der kommer til at live op i Østergade. Sidst maa nævnes *Sparekassens under Opførelse værende Bygning*. Dens Facade tegner sig allerede meget smukt i Algades Ked-somhed. Denne Bygnings Arkitekt er kgl. *Bygningsinspektør Petersen, Odense*.

Marsvinsfangerlavet.

Der har fra meget gammel Tid været drevet Marsvinsfangst forskellige Steder ved vore Kyster. Længst holdt Fangsten sig ved Middelfart, i Kolding Fjord og i Bramsnæs Vig. At den ogsaa hørte op disse Steder, i Middelfart for godt 25 Aar siden, havde sin Aarsag i, at Fangsten ikke længere var lønnende.

Marsvinet er en lille Hval. Det kan blive fra 1½ til 3 Meter langt og veje indtil 500 kg. Det er meget almindeligt ved vore Kyster om Foraaret og om Efteraaret. Om Foraaret gaar det fra Kattegat gennem Bælterne ned i Østersøen og om Efteraaret vandrer det tilbage.

Paa disse Vandringer kommer Marsvinene i Flokke, og de er jo ikke vanskelige at opdage, da de stadig opholder sig i Overfladen for at aande.

Middelfart Marsvinsjægerlav skal være Landets ældste. Dets Oprindelse gaar sikkert tilbage til den ældste Middelalder. Det nævnes første Gang i Historien 1357. Godt 100 Aar efter, i 1492, maatte Lensmanden paa Hindsgavl afgive Tredieparten af Marsvinsjagtens Udbytte til Kongen, og atter 100 Aar senere bilagdes en Strid mellem Marsvinsjægere og Gamborg Bymænd. I 1593 fik dets ældste eksisterende Skraa (Love, Vedtægter) kongelig Bekræftelse. Og saaledes, som det i Følge disse Love var den Gang, blev det ved at være, til det 300 Aar efter ophævedes.

Lavet havde Eneret til Marsvinsfangst i Gamborg Fjord, og Lavet bestod af 30 Jægere, der gerne var Fiskere og Sømænd fra Middelfart. De kaldte hinanden Brødre, og der var et meget fast Sammenhold imellem dem. De havde deres egen Syge- og Begravelseskasse, understøttede Enker efter afdøde Jægere og hjalp hverandre i det hele paa bedste Maade. To Gange aarlig, den 2. November og 2. Februar mødtes de til en festlig Sammenkomst under Oldermændens Forsæde. Han var i alle Forhold deres Leder og afgjorde Tvivlsspørgsmaal.

Lavet var et Andelsselskab, der ligeligt delte Udgifter og Indtægter. Det maa dog bemærkes, at Middelfart St. Nikolaj Kirke var den 31. Part i Selskabet, baade hvad Udgifter og Indtægter angik. Redskaberne, der brugtes ved Fangsten, var foruden de 10 Baade, som Jægerne var fordelte paa, nogle lange kraftige Net, en Del Knive og enkelte andre Ting.

Den egentlige Fangsttid var fra Mortensdag til Kyndemisse. I den øvrige Del af Aaret var der Gribfangst, det vil sige fri Fangst for enhver af Lavets Medlemmer.

Fangsten var bedst ved vestlig Vind og sydgaaende Strøm. Jagten begyndte ovre ved den jyske Kyst, ved Stenderup, og foregik tværs over Bæltet syd om Fænø og op i Gamborg Fjord til det smalle Vand mellem Svinø og Gamborg By. Marsvinene dreves af Sted gennem Vandet ved at Jægerne piskede det med Bøgegrene. Oppe ved Svinø dreves de i Net, haledes paa Land og blev stukket ihjæl med lange Knive. Derefter sejledes Fangsten til Teglgård, Stranden syd for Middelfart. Der flaaede man først Huden af Dyrene og bag efter Spækket. Huden solgtes til Garverierne, Spækket til et Konsortium i Middelfart, der drev Trankogeri i et Hus, som laa ved Siden af Vejen til Adelerhus, Tarmene solgtes til Fiskemadding, og endelig fik Stamhuset Hindsgavl Radene med Kød og det hele og brugte dem som Gødning. Kødet sidder under Spæklaget. Det ligner Oksekød og skal smage udmærket. I længst forsvundet Tid skal man have spist det, endogsaa ved Hove; men i Slutningen af Marsvinsfangerlavets Dage brugtes det som Gødning.

Gennemsnitlig fangedes der i de senere Aar ca. 1500 Marsvin aarlig. 8 til 12 Marsvin gav 1 Td. Tran, der betales med 40 til 50 Kr. og brugtes til Belysning i Middelfart, Odense og Kerteminde og vel sagtens ogsaa i andre Byer.

Det har sikkert en Gang været en god Forretning at være

Marsvinsjæger i Middelfart. Men det blev ikke ved med at være det. Torsken steg i Pris, og Trannen faldt. Alt andet Arbejde betaltes højere og højere, men Marsvinsjægerens lavere og lavere. Saa tabte de til sidst Taalmodigheden og opgav først i 90'erne Ævret. Det lille Selskab ejede dengang i kontante Penge 6000 Kr., som de sammen med, hvad der kom ind ved Salg af Redskaber og af Slagtepladsen ved Teglggaard, delte ligeligt mellem sig.

Middelfart Marsvinsjægerlav var et ægte Skud af Middelalderens mange Brodersamfund, et Skud, der strakte sig gennem Tiderne helt op til vore Dage. Historisk har vore Andelssammenslutninger sin Rod i dem; men de var jo tillige noget andet og mere. De var Brodersamfund i Ordets bedste Betydning. Gennem dem udløstes den Trang til at hjælpe, der er gemt i de fleste Menneskers Sind, og gennem dem blev megen Nød afhjulpet.

De 25 Aar, der er gaaet, siden Marsvinsjægerlavet ophævedes, har ryddet godt op mellem de gamle Brødre. Der er nu kun 6 tilbage, blandt dem den sidste Oldemand, forhenværende Havnefoged *Chr. Nissen*.

Sidste Vinter gjordes et Forsøg paa at genoplive Marsvinsfangsten. Fangstmaaden var den gamle, men Lavet genopstod ikke. I Spidsen for Foretagendet stod Sagfører Krange, det var baaret frem af Kapital, og Jægerne var Lønarbejdere. Om Marsvinsfangsten paa denne Maade vil have nogen Fremtid for sig, vil Tiden vise.

Sindssygehospitalet.

Sindssygehospitalet ved Middelfart oprettedes ved Lov af 3. Maj 1884, og det toges i Brug den 14. Juli 1888. Det ligger overordentligt smukt syd for Byen ud til Fanø Sund. Da det toges i Brug, regnede man med, at der var et Stykke Vej fra Byen og ud til Hospitalet. For at lette Forbindelsen med Byen, anlagdes Hessgade (opkaldt efter Jernstøber, Etatsraad P. Hess) i Forlængelse af Grønnegade ud til Hospitalets Hovedindgang. Nu er denne Gade omtrent tilbygget, og Byen gaar altsaa nu ud til Hospitalets Port. Hospitalet anlagdes paa Byens Markjorder og indtager et Areal paa ca. 65 Tdr. Land. Det bestaar foruden af Hovedbygningen, hvori der er Kirke og Festsal, af 12 fritliggende Patientbygninger, af Økonomibygninger og Funktionærbygninger. Det har sit eget Vand- og Gasværk, men endnu ikke Elektricitet. Mid-

delfart venter en Gang at blive Leverandør af Elektricitet til Hospitalet. Hospitalets mange Bygninger danner som en By for sig med Gader og Veje. Udenom Bygningerne er smukke Haveanlæg, og det hele er godt gemt bag et bredt Læbælte. Bygningerne er opført efter Tegninger af *Arkitekt, Professor Vilh. Petersen*. De ser graa og triste ud. I en ganske an-

derledes levende Stil og i meget mere livlige Farver fremtræder de sidst opførte Funktionærboliger ud mod Vejen efter Teglgaard. Efter gentagne Udvidelser rummer Hospitalet nu ca. 800 Patienter, og dertil kommer om-

trent 200 Embedsmænd, Funktionærer og Tyende, saa det hele danner et lille Samfund paa omtrent 1000 Mennesker. De fleste Patienter er fra Fyns og Ribe Stifter, der er begge Køn og baade helbredelige og uhelbredelige. Som paa andre Sindsygeanstalter er de delt i 3 Forplejningsklasser. Hospitalet styres af en Direktion paa 3 Medlemmer med Overlægen som Formand. Hospitalet ved Middel-

fart har haft 3 Overlæger. Først den kendte og begavede *Frederik Lange*, der døde i sit Embede og ligger begravet paa Hospitalets Kirkegaard. Dernæst kom *Agner Helveg*, der nu er Overlæge paa Oringe, og nu Overlæge *Holm*, der tidligere har været 1. Reservelæge paa Hospitalet ved Aarhus. Endvidere er der ansat en Afdelingslæge og en Reservelæge, en Forvalter og Kasserer, en Bogholder, en Gartner,

en Oldfrue, en Husholderske m. fl. foruden Plejerspersonale og Tyende.

Et saadant lille Samfund som Sindssygehospitaler rummer utallige Lidelser, en uhyre Sum af haabløs Elendighed. Men det rummer ogsaa meget Haab og megen Fortrøstning. Og heldigvis er det jo saaledes, at mange af de ulykkelige, der kommer under Hospitalets omhyggelige Røgt og Pleje, vender tilbage derfra lykkelige og glade som sunde og raske Mennesker.

Byens Pengeinstitutter.

Spare- og Laanekassen for Middelfart og Omegn. Dette Pengeinstitut er Byens ældste, og dets Oprettelse blev vedtaget paa en ekstraordinær Generalforsamling den 5. December 1852 i „Foreningen til trængende Haandværkeres og andres Understøttelse“, der ligeledes er en af Byens ældste eksisterende Foreninger. Tanken om Oprettelsen af en Sparekasse var fremsat af Slagtermester B. Falkner i et Bestyrelsesmøde den 22. November, hvor det vandt Bifald. Sparekassen traadte i Virksomhed den 5. April 1853. Den blev ledet af en Direktion paa 7 Medlemmer med *B. Falkner* som administrerende Direktør. Dens Driftskapital var den første Kontordag yderst beskeden, kun 59 Rd. 3 Mk. 6 Sk., som var laant af Foreningen. Meningen med Kassens Oprettelse var at fremskaffe et Overskud, der skulde tilfalde Haandværkerforeningens Trængende. Sparekassens første Kontor var i en Ejendom paa det samme Hjørne af Algade og Nygade, hvor nu den ny Sparekassebygning rejses. Derefter flyttedes op paa Hotel Odin, nu Afholdshotellet, og i 1908 flyttedes ind i Læderhandler Carl Dalls Ejendom. Tanken om, at Sparekassen skulde have en egen Ejendom, var ofte bleven fremsat. Den drøftedes i et Bestyrelsesmøde i Sommeren 1915, og samme Efteraar vedtoges at købe Tobaksfabrikant Honorès Ejendom til Nedbrydning for paa dens Plads at opføre en tidssvarende og smuk Bygning, hvor Sparekassen kunde faa Lokaler og Bogholderen Beboelse. Det overdroges Arkitekt, kgl. Bygningsinspektør *J. V. Petersen*, Odense, at udarbejde Tegninger og Overslag, og i Foraaret 1917 toges fat paa Opførelsen. Den 11. Juli nedlagdes Grundstenen til den ny Bygning, og til April Flyttedag 1918 vil Sparekassen flytte ind. Af dens administrerende Direktører kan nævnes Avlsbruger *R. Poulsen*, der døde i 1907. Der-

N. R. Hansen,
Branddirektor, Sparekassebogh.

H. Lumby Rasmussen,
Sparekassedirektor.

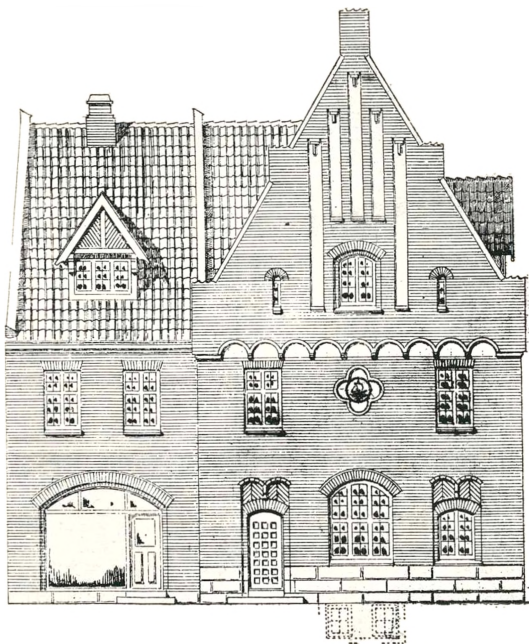

L. Lind,
Murermester.

A. Sørensen,
Snedkermester.

efter beklædte Købmand *S. Andersen* Pladsen i 10 Aar. Direktørposten, der atter blev ledig ved Dødsfald, overdroges saa til mangeaarig Bogholder hos *A. S. J. S. Hess & Søn, H. Lumby Rasmussen*. Siden 1. August 1902 har Branddirektør *N. R. Hansen* været Sparekassens Bogholder og stemmeberettiget Medlem af Direktionen.

Den 31. Marts 1902	var Indskudskapitalen	767,118	Kr.
—	1907	941,548	"
—	1912	1,187,587	"
—	1917	1,580,757	"

Det fortæller om en betydelig Fremgang.

Kassens Garantium var i 1907 godt 54,000 Kr. I 1917 var den godt 108,000 Kr.

Denne Sparekasses Ejendommelighed og Styrke bestaar i, at den fra dens Oprettelse og til nu stedse har været tro mod sit oprindelige Formaal, nemlig at dens Overskud skulde anvendes til Understøttelser. Utallige gamle Haandværkere og deres Efterladte er blevet hjulpet af de Midler, den skaffer til Veje. Den aarlige Understøttelseskonto er jo vokset med Kassens Virksomhed og er nu oppe paa godt 4000 Kr.

A. C. Hansen. †
Bankdirektør

A. C. Hansen,
Bankdirektør.

Middelfart Disconto-Institut.

Tanken om Oprettelsen af en Bank i Middelfart fremsattes første Gang i September 1853 af daværende Købmand *A. C. Hansen* ved et Møde i Handelsforeningen. Tanken vandt Tilslutning, og Aktietegningen begyndte. Ved et Møde paa Raadhuset den 19. December 1853 vedtoges Love, og Banken traadte i Virksomhed den 19. Januar 1854 med en tegnet Aktiekapital paa 75,000 Rdl., hvoraf de 25,000 var indbetalt, og med *A. C. Hansen* som administrerende Direktør. Gennem de 45 Aar, han ledede denne Bank, voksede den støt og sikkert fra Aar til Aar. Efter hans Død i 1899 valgtes hans Søn og mangeaarige Medhjælper, Købmand *A. C. Hansen* jun., til administrerende Direktør og fra 1907 til Bankens Enedirektør. I Direktionen har endvidere siddet: Justitsraad Groos 1854—78, Hotelejer J. K. Behrendt 1854—83 og Justitsraad Fr. Hansen 1899—1907. Banken ledes foruden af Direktionen af et Repræsentantskab, der tidligere har

talt 12, nu 10 Medlemmer. Dets Formænd har været: Kammerherre Cederfeld de Simonsen, Erholm, 1854—57, Købmand F. T. Berg, Midtelfart, 1857—59, Justitsraad Groos, Middelfart, 1859—78, Godsforvalter Selmer, Søndergaard, 1878—1907 og siden 1907 Proprietær Lorentzen, Bubbelgaard. 4 Repræsentanter har i Aarenes Løb haft 25-Aars Jubilæum som saadan, og hver af dem har ved denne Lejlighed faaet overrakt et Sølvbæger med 1000 Kr. For at vise, hvor vel funderet

Interior fra Disconto-Institutet

Banken er, skal nævnes nogle af dens Kapitaler. Aktiekapitalen er nu paa 400,000 Kr., og Repræsentantskabet fik paa den sidste Generalforsamling Bemyndigelse til at udvide denne Kapital til 1 Mill. Kr., naar det finder det formaalstjenligt. Reservefonden er paa godt 400,000 Kr., Delcrederefonden paa 529,479 Kr., Terminsfonden paa 101,364 Kr. og Pensionsfonden paa godt 100,000 Kr.

Nogle Tal fra forskellige Konti, taget for hvert 10. Regnskabsaar, vil bedst vise Fremgangen. Der begyndes med det første fulde Regnskabsaar, 1854—55. For at lette Oversigten omsættes her Tallene fra før 1874—75 fra Rdl. til Kr., saaledes at 1 Rdl. regnes lig 2 Kr.

Aar	Indlaan Kr.	Folio Kr.	Omsætning Kr.	Overskud Kr.	Udbytte
1854—55:	195824		886374	3982	5½ pCt.
1864—65:	633844	13410	2030588	15158	7 —

Aar	Indlaan Kr.	Folio Kr.	Omsætning Kr.	Overskud Kr.	Udbytte
1874—75:	1062544	39825	4038396	39248	9 pCt.
1884—85:	1052148	106282	7091798	43214	7 $\frac{1}{2}$ —
1894—95:	1017357	304005	7116846	35507	6 —
1904—05:	1621349	253977	29026845	69327	8 —
1914—15:	2863327	448449	69540153	119805	12 $\frac{1}{2}$ —
1916—17:	4622885	565208	100655096	178280	15 —

Interior fra Disconto-Institutet.

Disse Tal vil bedre end mange Ord vise, hvilken overordentlig Fremgang denne Bank har haft fra dens Oprettelse og indtil nu. Den har haft gode ydre Betingelser, været ene paa Pladsen. Aarsagen til dens ret enestaaende Fremgang maa dog ikke søges i de ydre Omstændigheder, men først og fremmest i de indre, i dens sikkert til alle Tider og under alle Forhold fortrinlige, helt ud forretningsmæssigt moderne Ledelse. Her fra denne lille Krog af Landet har dens to administrerende Direktører med vaagent Øje fulgt Bevægelserne paa Pengemarkedet, baade i Ind- og Udland, og derfor stadig haft en sikker Fornemmelse af, hvor den rette Anbringelse af Pengene til enhver Tid var, hvor Gevinsten kunde ventes hjem. Banken har, som det vil ses af den tabellariske Oversigt, altid kunne give sine Aktionærer et fint Udbytte. Og den har endvidere kunnet lønne sit Personale godt, ogsaa nu under Dyrtiden. Og det er jo rigtigt gjort. Men ethvert Pengeinstitut, ogsaa denne Bank, har jo

J. H. Holm, †
Borgmester, Etatsraad.

N. M. Skov,
Fabrikant.

J. R. Larsen, Købmand. †

Ludv. Storm, Købmand. †

Th. Stensgaard, Maskinfabrikant.

Holden Dall, Skotøishandler.

en langt vigtigere Opgave som et Led, et saare betydningsfuldt endda, i Samfundets hele økonomiske Liv. For at fylde sin Plads i saa Henseende har denne Bank da ogsaa ualmindelig gode Betingelser. Den blev saaledes hurtig saa kapitalstærk, at den kunde imødekomme selv ret store Fordringer og derved i kritiske Tider træde støttende til for den store Bedrift. Men det er kun den ene Side af Sagen. Den anden, og dennes rette Røgt er maaske endda vigtigere, er det sikre Øje for, hvor de smaa Begyndelser med Fremtidsmulighederne i sig findes, og saa hjælpe dem i Vej. Med den udprægede Respekt for Arbejdet, Fliden, Dygtigheden i alle Former, der er ejendommelig for Bankens Direktør, har han ogsaa fortræffelige Betingelser for at røgte netop denne Side af Sagen. Det bør ogsaa erindres, at Banken ved flere Lejligheder, efter Direktørens Tilskyndelse, har vist en ret storstilet Velgørenhed, saaledes ved dens 50-Aars Jubilæum, da den oprettede Legater for ialt 20,000 Kr. og bortsænkede i andet velgørende Øjemed 2440 Kr., og ved flere andre Lejligheder har den ligeledes bortsænket meget betydelige Summer.

Nuværende Bankdirektør A. C. Hansen er født i Middelfart den 11. November 1854. Han er handels- og bankmæssig uddannet baade hjemme og gennem et 5-aarigt Ophold i Tyskland og England. Hans kyndige Ledelse vil sikre Banken en lignende Udvikling i de kommende Tider, som den har gennemgaaet indtil nu. Den Anseelse, han nyder blandt Bankmænd, har ført ham ind i Bestyrelsen for de danske Provinsbankers Forening.

Foreninger.

En af Byens ældste Foreninger er som tidligere meddelt Foreningen til trængende Haandværkeres og andres Understøttelse, i daglig Tale oftest kaldet Haandværkerforeningen eller Foreningen af 8. Marts. Begyndelsen til den var et Møde, der holdtes den 9. Januar 1840, og hvor der var 55 Borgere til Stede. Det vedtoges ved dette Møde at oprette en Forening til gensidig Støtte. Medlemsbidraget sattes til 8 Sk. ugentlig i de 4 første Aar, hvor Udmeldelse ikke kunde finde Sted. Foreningen traadte i Virksomhed den 8. Marts 1840 under ovennævnte Navn. Dens første Bestyrelse bestod af Hattemager R. Petersen, Bagermester Møller og Slagtermester B. Falkner. Endvidere ud-

nævntes 6 Medbestyrere. Foreningens Midler udlaantes til Medlemmer mod Pant i fast Ejendom. Foruden at yde Understøttelse i Trangstilfælde ydes der ogsaa Medlemmerne Begravelseshjælp. De godt 50 Medlemmer, Foreningen begyndte med, er i Tidens Løb blevet til ca. 400. Dens største Bedrift var Stiftelsen af Sparekassen og Opførelsen af den ny Sparekassebygning. Sparekassen er Foreningens Ejendom, og Foreningens Formue, der nu er 127,584 Kr., tjener til enhver Tid som Garanti for de Forpligtelser, Sparekassen har paadraget sig.

Denne Forening, der nu er 77 Aar gammel, og hvis Formand i Aar er Slagtermester *Alf. Simonsen*, har noget af gammel Lavsdrift over sig. Og den stammer jo ogsaa fra Lavstiden, altsaa fra en Tid, da den offentlige Hjælp ikke var saa stor som nu, men den gensidige Hjælpsomhed vel nok noget større. Den har ikke forandret Karakter i det svundne trekvart Aarhundrede. Den vil heller næppe gøre det i det kommende. Den er nemlig baade stærk traditionsbundet og lovbundet.

Middelfart Industriforening

blev stiftet den 20. Juni 1868 og fylder altsaa i Aar de 50. Over dens Oprindelse ruger et ægyptisk Mørke, da dens første Forhandlingsprotokol er forsvundet. Dens Formaal er at støtte Industri og Haandværk, og den har jo haft sin væsentligste Betydning som Bærer af Byens tekniske Undervisning for Haandværkslærlinge. Den opførte i 1895 teknisk Skole paa Blindebomsvej og i 1915 en Alderdomsfribolig ved Teglgaardsvej. Begge disse Institutioner er tidligere omtalt. Foreningen har gennem mange Aar raadet over ret betydelige Midler som Parthaver i Overskudet af Alm. dansk Vare- og Industrielotteri. Den har af den Grund kunnet byde sine Medlemmer baade paa Alvor og Gammen, og har derfor gennem mange Aar været en stor Forening paa mellem 3 og 400 Medlemmer. I omtrent 25 Aar havde den en fortræffelig Formand i Skræddermester *W. Jeppesen*. Han havde Sans for dens alvorlige Opgaver; han var saaledes meget interesseret i teknisk Skoles Opførelse og i dens Undervisning, og han var en af de ivrigste for Opførelsen af Alderdomsfriboligen; og han havde tillige det rette og gode gamle Borgerhumør, der skattes saa højt ved denne Forenings Sammenkomster. Han var æret og elsket i denne Forening, som

næppe nogen anden bliver det. Efter hans Død i Aar vælges Tømremester *J. Jørgensen* til Formand.

Middelfart Handelsforening.

Middelfart Handelsforenings Forhandlingsprotokol oplyser ikke, naar den første Handelsforening i Byen er stiftet. Den første Protokoltilførsel, som er Foreningens Love, er nemlig udateret. Men da man mener at vide sikkert, at Foreningen er stiftet i Aaret 1852, og da den næste Protokoltilførsel er dateret den 2. Februar med 1852 som senere Tilførsel, saa kan man slutte, at Foreningen er stiftet engang i Januar dette Aar. De første Loves § 8 satte en Bøde paa 8 Sk. for Udeblivelse fra Møderne, og da endvidere Protokollen blev underskrevet ved hvert Møde af samtlige tilstedeværende, kan man af Underskrivningernes Antal nogenlunde slutte sig til Foreningens Medlemstal. Det var til at begynde med ca. 19.

Der findes mange snurrige Protokoltilførsler fra denne første Tid. Den 7. December 1852 sendes saaledes følgende Skrivelse til „Herr Capitain, Postmester Storm“:

„Fuldkommen overbeviste om, at D. V. er enig med os i, at Oplysning er et kosteligt Gode, i Særdeleshed mørke Aftener, og ligesaa forvissede om, at De ikke tager os vor Anmodning ilde op, al den Stund De finder den beføjet, tillader vi os herved at bede Dem drage Omsorg for, at Indgangen til Deres Kontor, saavel i Porten som i Gangen, bliver saaledes oplyst i Indleveringstiden, at man kan finde til Døren til nævnte Deres Kontor uden at risikere at blive berøvet sine Lemmers Førlighed.“

Ved samme Møde affattedes en Skrivelse til Kammerherre, By- og Herredsfoged Wedell-Heinen, hvori han bedes sørge for, „at den Uskik at anfalde Landmanden paa Vejen uden for Byen for der at handle med ham“ maa høre op. Disse to Skrivelser kan maaske være typiske Udtryk for de Ting, Foreningen syslede med i sin første Periode. Denne første Handelsforening bestod i 10 Aar med et stadigt svindende Medlemstal. Saa døde den endelig i 1863 for 17 Aar efter atter at genopstaa ved et Møde den 17. September 1880, hvor der var ca. 30 Deltagere til Stede. Det var vel saa nogenlunde det Medlemstal, Foreningen begyndte med. Nu er det godt 40. Den har i de forløbne 37 Aar virket støt

og sikkert for Handelsstandens fælles Interesser. Den fik i 1905 en Handelsskole i Gang, der dog atter nedlagdes efter et Par Aars Forløb. I dette Efteraar er denne Skole rejst igen og under meget lovende Forhold. Foreningens nuværende Formand er Købmand *Hakon Schmidt* af Firmaet A. C. Hansen jun.

Afholdsforeningen for Middelfart og Omegn

stiftedes den 3. April 1893. Til en Begyndelse var der kun en 5 til 6 Medlemmer; det var Afholdssagens Pionerer her i Byen. Disse faa holdt Møde skiftevis i hverandres Hjem for at drøfte Mulighederne for deres fælles Sag. I 1893 fik de afholdt en ret vellykket Basar, der gav saa meget i Overskud, at de anskaffede en Foreningsbane. Det var dog først i 1894, at der kom Fart i Foreningen og dens Arbejde. Æren derfor maa væsentligst tilskrives Gartner Larsens Familie, der dette Aar var tilflyttet Byen. De to unge Sønner, *Kr. Larsen*, nu Lærer i Baaring og Formand for de vestfynske Afholdsforeninger, og *H. Larsen*, nu Indehaver af Gartneriet og Graver, var overordentlig interesserede i Afholdssagen og havde en egen Evne til at virke for den og om den samle baade unge og gamle. Foreningen kom ved deres Virksomhed snart op paa 100 Medlemmer, det samme Tal, den har endnu. Dens første Hjem var i nuværende Sadelmager Demants Ejendom ved Kirken, derefter flyttedes op paa Hjørnet af Nygade og Teglværksgade og derfra ned i Højskoleforeningens Lokaler. Foreningen virker for sit Formaal ved Foreningsmøder og offentlige Foredrag. Den har i flere Aar modtaget kommunalt Tilskud. Dens nuværende Formand er Skræddermester *Bruun*.

Der findes endvidere i Byen adskillige Loger og andre Foreninger og Selskaber, der virker nogle for personlig og andre for almindelig Afholdenhed.

Sønderjyds Forening for Middelfart og Omegn.

Middelfart har gennem mange Aar været kendt for sine nationale Interesser og specielt for sin Samfølelse med vore fraskilte Landsmænd. Her var efter Krigen 1864 i Byen og nærmeste Omegn ikke faa fordrevne Sønderjyder. De sluttede sig sammen i en Forening: „Sønderjyds Samfund“. Smed Kristian Jakobsen fra Broager var Formand. Medlemmerne samledes maanedlig og drøftede med hverandre

Forholdene syd for Kongeaa og deres Slægts Skæbne under Fremmedherredømmet. Denne Forenings Rammer var vel nok for snævre til, at den i Længden kunde opretholdes i saa lille en By som Middelfart. I 1894 stiftedes saa efter Opfordring af Købmand Enevold Johansen, Middelfart, Lærer Raben, Asperup, og Gaardejer Niels Juel, „Sønderjydske Forening for Middelfart og Omegn“. Den fik straks en meget stor Tilslutning baade fra By og Land. Købmand *Johansen* blev dens Formand og Overlærer *Petersen* dens Næstformand. Der holdtes i flere Aar store nationale Møder med kendte og fremragende Talere. Først i dette Aarhundrede var det, som Interessen for denne Forenings Opgave svandt noget og dermed Medlemstallet. Nu har Provst *Knudsen* gennem mange Aar været dens Formand, og endnu er den Samlingsstedet for dem, der vaagent følger Sønderjydernes Kamp og Arbejde for dansk Kultur.

Middelfart Højskoleforening

stiftedes omkring Aarhundredskiftet, nærmest som en Afløser af den gamle Foreningsforening, der havde bestaaet gennem mange Aar og gennem sine store Møder øvet en baade vækkende og oplysende Gerning. I den var Højskolemænd som Trier, Jens Nørregaard og la Cour m. fl. jævnlige Gæster. Det var en Forening i ren grundtvigsk Aand, og det samme maa siges om dens Afløser, selv om Virksomhedee er blevet noget baade ændret og udvidet. Højskoleforeningen har, fra den stiftedes og til nu, stadig haft op imod 200 Medlemmer, og dens Formand har i alle Aarene været Provst *Knudsen*, og han har i denne udført et meget betydeligt Arbejde. Foreningens første Bedrift var at faa dannet et Aktieselskab, der købte og indrettede en Ejendom i Nygade til Højskolehjem. Dette Hjem har været Foreningens Samlingssted i de forløbne Aar. I dens Sal holdes dens fleste offentlige Møder, dens Ungdomsmøder og dens snart berømte selskabelige Sammenkomster. De store kirkelige Møder har dog maattet forlægges til et større Lokale. Foreningens første Værtinde var Frk. V. Sick, siden var P. Rasmussen og Hustru Vært, og nu har i mange Aar Frk. *K. Madsen* været Foreningen en hyggelig Værtinde.

Kvindebevægelsen

har ogsaa givet sig Udslag i Foreningsdannelser her i Byen.

Der stiftedes for mange Aar siden en Afdeling af „Dansk Kvindesamfund, og Forfatterinden, Fru *Charlotte Ejlersgaard*, var fra dens Oprettelse og indtil for et Par Aar siden en hyggelig og interesseret Formand for den. Foreningen blev vel aldrig stor, men gennem sine Møder og Sammenkomster holdt den aabent Vande omkring de Sager, den havde til Opgave at virke for. Ved Siden af den skød saa for en halv Snes Aar siden Kvindevalgretsforeningen frem. Den fik en energisk Formand i Lærerinde Frk. *Kalum*. Da dens nærmeste Opgave, Kvindernes politiske Valgret, var løst 1915, opløstes den, og de fleste af dens Medlemmer meldte sig ind i „Dansk Kvindesamfund“, der samtidig maatte skifte Formand, da Fru *Ejlersgaard* nægtede at fortsætte længere. I hendes Sted valgtes Fru Læge *Martin*.

Den gensidige Hjælpsomhed og Trangen til Selvsikring i Tilfælde af Sygdom og anden Nød har givet sig Udslag i en Mængde Foreninger i Byen. Tidligere er nævnt Haandværkerforeningens og Sparekassens smukke Virksomhed i saa Henseende. De fleste, de egentlige Sygekasser, er jo af nyere Dato. Men Byen har ogsaa nogle gamle Foreninger, hvis Formaal væsentligst er den samme. Det viser, at denne Trang til gensidig Hjælp og Støtte strækker sig langt tilbage i Tiden og vel nærmest er en Arv fra Middelalderens mange Broderskaber og Gilder og senere Tidens Lav. Ældst blandt disse gamle Foreninger er Foreningen af 1829. Saa er der Sømandsforeningen og Arbejderforeningen af 1855. De bygger alle paa den gensidige Hjælpsomhed, støtter i Tilfælde af Sygdom og yder Begravelseshjælp. Meget gammel i Byen er ligeledes den saakaldte Hjælpeforening og Bospisningsforeningen. Begge to har deres Indtægt af frivillige Bidrag. Den første uddeler Penge til Trængende og den sidste Fødevarer. Meget Trang til Hjælp har gennem disse Foreninger givet sig smukke Udslag, og der er ogsaa gennem deres Virksomhed mildnet adskillig Nød.

Endvidere rummer Byen de samme politiske og faglige Organisationer som de fleste andre Købstæder. De 4 politiske Partier er hver repræsenteret ved en Forening. Svende og Arbejdere har deres faglige Foreninger og Mestres og Arbejdsgivere deres. Et af de nyeste Skud paa denne faglige Stamme er Middelfart Funktionærforening, der er dan-

net i Aar. Middelfart er en syngende By. For Tiden er der vist ikke mindre end 4 Sangforeninger. Der er den gamle Haandværkersangforening, der under forskellige Former og med enkelte Hvileperioder har fortsat sit Liv til nu. Det er et rent Herrekor. Det samme er Tilfældet med Arbejdersangforeningen „Skjold“. For begge disse Foreninger er Overlærer J. P. C. Jørgensen en meget dygtig og energisk Dirigent. En anden af Byens ledende Musikkorister er Fru A. Westerboe, der gennem mange Aar har ledet et blandet Kor, „Aase“, og ude paa Sindssygehospitalet svinger Lærer N. Jensen med matematisk Sikkerhed Taktstokken over et blandet Kor af Hospitalets Funktionærer.

Byens Blade.

Fredag den 20. November 1857 udkom første Nummer af „Lille Bælts Tidende eller Middelfart Avis for Politik, Handel og Bekendtgørelser“. Dette Blad, der nu af sit „Hoved“ har strøget „Lille Bælts Tidende“, har altsaa sidste Aar fejret 60 Aars Jubilæum, og er vel nok Fyns ældste Venstreblad. Det stiftedes af Kaptajn *Claudius Madsen*, der var Bladets Redaktør i 41 Aar, til 1898. Redaktør Claudius Madsen var en ejendommelig og i mange Henseender en meget begavet og stærk særpræget Personlighed. Han var født i København 1825, lærte i sin Ungdom Typografi, deltog som frivillig i Treaarskrigen og fik saa i 1857 Privilegium paa at drive Bogtrykkeri her i Byen. Han var en varm Ven af alt dansk, af Sprog og Minder, Folk og Land, og han var en begejstret Frihedsmand og en varm Forkæmper for Venstres Ideer gennem mange Aar. Han gav først op, da Alderen tvang ham dertil. I 1898 solgte han Bladet til Redaktør *Jul. Ejlersgaard*, der er født i Aalborg 1855. Han lærte som sin Forgænger Typografien, kom tidlig ind i Journalistik og blev 30 Aar gammel Journalist ved Aalborg Stiftstidende, senere dette Blads Redaktionssekretær og i 1895 dets ansvarshavende Redaktør for 3 Aar efter at flytte til Middelfart. I 1901 byggede han den anseelige Ejendom i Borgmesterengen ved Østergade, hvor Bladets Redaktion, Ekspedition, Trykkeri og Sætterier siden har været tilhuse. Det har Aflæggere i Aarup og Bogense.

Da det forhandlende Venstre dannedes i Slutningen af 80'erne, sluttede Bladet sig dertil. Den moderate Venstre-

retning, Bladet da slog ind paa, er ført videre under Redaktør Ejlersgaards Ledelse.

Det fremkaldte adskillig Misfornøjelse hos Venstremænd baade i By og paa Land, og det førte til, at der fra 1. Oktober 1891 begyndte at udkomme et nyt Blad i Middelfart under Navnet „Middelfart Venstreblad“, ledet efter mere radikale Venstreprincipper end Middelfart Avis. Det var til at begynde med en Aflægger af Svendborg Avis, men overtoges i 1894 af A.S. De fynske Venstreblade og var derefter til 1901 en Aflægger af Fyns Venstreblad. I Foraaret 1901 dannedes A.S. Middelfart Venstreblad, der købte Bladet og tillige et lille i Byen udkommende Blad, Vestfyns Avis, og Højrebladet, Middelfart Dagblads Maskiner og Materiel — dette Blad afgik samtidig ved Døden. Der begyndtes med knap 600 Abonnenter. Nu er dette Tal firedoblet. I Aflæggertiden havde det Kontor hos dets forskellige Redaktører. Fra 1901 var Kontor, Ekspedition, Sætter og Trykkeri i en Aarrække i Torps Hotel paa Østergade. Derfra flyttedes op paa Algade i en af Malermester Hasles Ejendomme, og i 1909 byggede Bladets Bestyrelse den Ejendom, hvori det senere har været tilhuse. Dets Redaktører har været: Lærer *Birkeland* fra 1894—98, Snedkermester *Bennike* fra 1898—1907, *Jens Tybjerg* — nu Redaktør af Sydsjæl. Venstreblad — fra 1907—11, *Fr. Højmark* fra 1911—15, *C. Trap* og siden *Joh. Nygaard*. De mange Redaktørskifter har intet Øjeblik betydet nogen vaklende politisk Holdning, hverken hos Bladet eller hos den Kreds af radikale Venstremænd i By og Land, der stadig har staaet bag det. Bladets nuværende Redaktør, Joh. Nygaard, er født i Sønder Nøraa 1884 som Søn af Valgmenighedspræst Fr. Nygaard. Joh. Nygaard blev Student 1903, cand. theol. 1909, var fra 1910—15 Redaktionssekretær ved Østsjællands Folkeblad, hvor han hos den kendte Redaktør, Søren Svarre, gennemgik en fortræffelig journalistisk Skole. Middelfart Venstreblad er under hans Ledelse gaaet godt fremad. Det har gennem mange Aar delvis trykt og ligeledes delvis haft Stof fælles med „Venstrebladet for det sydlige Jylland“ i Kolding. Dette Forhold ophører nu. Det har Aflæggere i Assens, „Assens Avis“ og i Aarup, „Aarup Venstreblad“.

Historien gentager sig til Dels. Det giver sig ogsaa tilkende paa Bladforholdene i Middelfart. Til Trods for Byens to Venstreblade, et moderat og radikalt, voksede der dog

efterhaanden en Befolkning og et Parti op, der ikke mente at kunne tilfredsstilles selv af det radikale Blad, og saa kom da den 1. Oktober 1906 Middelfart Socialdemokrat som en Aflægger af Fyns Socialdemokrat, men med nogen lokal Tekst, hvis Redaktør gennem 8 Aar, til 1914, var *H. P. Rasmussen*. Det var kun velfortjent Belønning, naar han sattes paa denne Plads; thi der var ingen, der paa denne Egn havde slidt og stridt for de socialdemokratiske Ideers Udbredelse, som han allerede dengang gennem mange Aar havde gjort. I 1914 overtoges den lokale Redaktion af *Elerth Nielsen*, der er født i Kerteminde 1874, kom ind i Journalistik i 1901 ved Fyns Socialdemokrat og var fra 1907—14 Redaktionssekretær ved Silkeborg Socialdemokrat. Red. Nielsen har siden 1906 under alle Folketingsvalgkampagner været sit Partis Kandidat i Bogensekredsen, men er ved hvert Valg blevet trukket tilbage inden Valgdagen. Det sker dog næppe næste Gang, mener han. I Silkeborg blev han Formand for Hjælpekassen og Ligningskommissionen. I Aar valgtes han ind i Middelfart Byraad, er Formand for Hjælpekassen, Sygehusstyrelsen og Fattigudvalget. Han har tillige siden 1912 sammen med Pastor Christensen, Harlev, været Redaktør af Bladet „Hjælpekassen“.

Byens Sagførere.

Byens ældste Sagførerforretning indehaves nu af Sagfører *V. Beck*. Forretningen grundlagdes i sin Tid af afdøde Sagfører *Ph. Hansen*, velkendt i Byen og Eggen. Han skabte en meget omfattende Forretning og fik efterhaanden saa mange Bestillinger og Tillidshverv, at det var ham umuligt selv at passe det hele. Saa optog han Sagfører *V. Beck* som sin Kompagnon, og han overtog hele Virksomheden efter *Ph. Hansens* Død. Forretningen har gennem mange Aar været til Huse i en køn gammel Ejendom ved Torvet.

Sagfører *Gustav Møller* har ogsaa gennem mange Aar drevet Forretning i Byen, hvor han er født og vokset op i den samme Gaard, hvor han nu har Kontor. Han er nu Ejer af Skrillinggaarden, og i de senere Aar har de agrariske Interesser stedse optaget ham mere og mere.

Overretssagfører *Hj. Jensen* kom til Middelfart i 1901. Han er født i 1869, Student fra Frederiksborg og Cand. jur. 1896. I 1904 beskikkedes han som Overretssagfører. Fra 1903 til 1909 var han Medlem af Byraadet, har gennem mange Aar

været Skatteraadsformand og er tillige Medlem af Stamhuset Hindsgavls Administration. Han har i mange Aar haft Kontor paa 1. Sal i Posthusets smukke Ejendom, og han beboder den nydelige Villa „Hvide Hus“ ved Banegaardsvejen. Overretssagfører Hj. Jensen er kendt viden om for sine mange Interesser og store Elskværdighed.

Overretssagfører *E. Ejlersgaard* er Byens yngste Sagfører. Han er født 79, Student fra Aalborg og Cand. jur. 1904. Han var i nogle Aar By- og Herredsfuldmægtig i Middelfart og kastede sig derefter over Sagførervirksomheden.

Industrielle Foretagender.

Enhver rejsende, der kommer med Toget til Middelfart, og som ad den smukke Banegaardsallé vandrer ind mod Byen, vil lægge Mærke til et stort Fabrikskompleks paa Banegaardsvejens Nordside, mellem Havnebanen og Bæltet. Det er A S Nordiske Traad- og Kabelfabrikkers Fabriks- og Administrationsbygninger, og ved Siden af Fabrikken rager Direktørboligen op. Denne nu store Virksomhed begyndte i 1898 med ca. 50 Mand. Efter knap 20 Aars Forløb beskæftiger den nu 420 Arbejdere og 60 Funktionærer. Disse Tal vidner jo om en enorm Fremgang. Der er da ogsaa i disse Aar næsten aarlig foretaget Udvidelser baade i Form af Nybygninger og af selve Driftens Udvidelse til nye Omraader. For at skaffe Plads for Fremtidsmuligheder foretoges for en Del Aar siden store og kostbare Opfyldningsarbejder ud til Bæltet. Derved indvandt et stort Areal, og samtidig anlagde Fabrikken sin egen Havn. I de sidste Dage er endvidere købt Kappelsbjergs 40,000 Kvadratalen for 80,000 Kr. Det er denne Virksomhed, der mere end noget andet enkelt Foretagende har bidraget til Byens stærke Vækst i dette Aarhundrede. Byens talrige Arbejderstand er væsentligt vokset op sammen med Kabelfabrikken. Denne Arbejderstand har heldigvis baade for den selv og for Byen intet Proletarpræg. Dertil er den baade for vellønnet og gennemgaaende ogsaa for veldannet. Kabelfabrikken har haft det Held næsten altid at have haft rolige Arbejdsforhold. Det taler til Gunst ikke alene for dens Ledelse, men ogsaa for dens Arbejderstand. Dens grundlæggende Direktør var *Viggo Priør*. Han afløstes i 1909 ved sin Død af Direktør *Engel*, der fratraadte til Nytaar 1917, hvorefter Direktør *Tuxen* overtog Fabrikkens øverste Ledelse. Fælles for disse Ledere har ikke alene været en be-

tydelig baade teknisk og merkantil Dygtighed, men deres Ledelse af den store Virksomhed har ogsaa under alle Forhold været præget af bevidst Ansvarsfølelse overfor de mange, hvis økonomiske Eksistens var afhængig af dem.

A/S J. S. Hess & Søn.

Den Virksomhed, der bærer ovenstaaende Navn, er gammel i Byen, er vokset med den gennem snart trekvart Aarhundrede, og gennem den er Middelfart blevet kendt viden om i vort Land, uden for Danmarks, ja, uden for Evro-pas Grænser.

I 1846 kom der en ung Mand, *Jørgen Svendsen Hess*, til Byen, hvor han nedsatte sig som Klejnsmedemester. Han begyndte meget smaat og beskedent. I 1852 tog han fat paa at støbe Kakkelovne ved Hjælp af 2 Mand. Det viste sig mere lønnende end Klejnsmedeprofessionen. Virksomheden voksede fra Aar til Aar. I 1872, efter 20 Aars ihærdigt Arbejde, optog han sin Søn, nu afdøde Etatsraad P. Hess, som Medindehaver, og fra den Tid stammer Firmanavnet J. S. Hess & Søn. P. Hess overtog Ledelsen 2 Aar efter, og den tog under hans overordentlig energiske og dygtige Ledelse i de følgende Aar et meget stort Opsving. P. Hess var en Arbejdsleder som faa, flittig som ingen anden, paa Færde fra tidlig Morgen til sen Aften, helt ud fortlørlig med alt Arbejdes Udførelse i sin Fabrik, jævn og ligetil i sin Færd, ikke alene sine Arbejders Arbejdsgiver, men ogsaa deres Ven og Hjælper, naar det kneb. Han nød da ogsaa blandt dem ikke alene Respekt for sin Dygtighed, men de nærede ogsaa personlig Hengivenhed for ham.

I 1897, da Etatsraad P. Hess holdt 25 Aars Forretnings-jubilæum, betænkte han sine Arbejdere med et Legat paa 10,000 Kr. Renterne af denne Kapital skal tilfalde gamle Arbejdere og Enker efter disse.

I 18 Aar var Etatsraad Hess Medlem af Middelfart Byraad og i mange Aar Formand for dets tekniske Udvalg. Hans Arbejde som saadan for Gas- og Vandværket er før omtalt. Han var ligeledes meget interesseret i teknisk Skoles Undervisning og skænkede Skolen et Fond til Undervisningsmidler. Han var ogsaa virksom med i Arbejdet for at faa Sindssygehospitalet bygget her og virksom for baade den første og den anden Havneudvidelse. I 1894 udnævntes han til Medlem af Hospitalets Direktion. De sidste Aar har Etatsraad Hess

boet i København, stadig pint af en tiltagende Aareforkalkning. Han afgik ved Døden 20. Oktober 1917.

I 1877 afløstes Fabrikkens gammeldags Hestegang af Dampkraft, 10 Aar efter anlagdes et Forniklingsværksted, de tilliggende Grunde købtes, der udvidedes stadigt. I 1898

J. S. Hess. †

P. Hess, Etatsraad. †

H. S. Hess, Direktør.

moderniseredes hele Fremstillingsmaaden med nye Maskiner og nye Anlæg. I 1907 gik Fabriken over til elektrisk Drift fra eget Elektricitetsværk. Et Utal af smaa og store, smukke og praktiske Ovne er i Aarenes Løb udgaet fra Støberiet. Vi minder om den kendte Husmandsovn, Danmarksovnen, Støbejernskaminerne, Marmor- og Flisekaminerne. Det har

altid været Fabrikkens Opgave baade at levere praktiske, solide og smukke Varer. Den har taget Kunsten i sin Tjeneste samtidig med, at den gamle Soliditet er blevet bevaret.

Kendt er jo Historien om, at P. Hess en Gang lod en Kakkellovn fylde med Vand, og det viste sig, at ikke en Draabe piblede ud. Denne sjældne solide Akkuratesse har altid været og er endnu denne Fabriks Stolthed.

Hele Virksomheden med Støberihal, Beslagværksted og Lagerbygninger spænder nu over 115,000 Kvadratmeter, hvoraf de 4000 er bebyggede.

Interiør fra A S. J. S. Hess' Jernstøberi.

I 1904 omdannedes Virksomheden til et Aktieselskab med en Aktiekapital paa 300,000 Kr. Etatsraad Hess trak sig da tilbage, baade fra den tekniske og merkantile Ledelse, som overtoges af hans Søn, Ingeniør H. S. Hess, der siden har været Fabrikens Direktør.

H. S. Hess er født 1874, gennemgik Sorø Akademi og lærte Formerhaandværket i Faderens Fabrik fra 1891 til 94, studerede derefter ved forskellige tekniske Højskoler i Tyskland, indtil han i 1898 tog Eksamen som Fabriksingeniør og traadte samme Aar ind i Firmaet som dets ledende Tekniker for 6 Aar efter at blive dets administrerende Direktør.

Under hans kyndige og energiske Ledelse er Fabriken stadig gaaet frem. Markedet er udvidet, og Eksporten til Udlandet har taget Fart i stor Stil. Det er da sikkert en af de Virksomheder, der er vel rustet til efter Krigen at tage Konkurrencen op paa det hjemlige Marked og paa Verdensmarkedet.

Interior fra A'S. J. S. Hess' Jernstøberi.

Middelfart Lervarefabrik.

I 1894 kom en ung, kun 23-aarig Sønderjyde til Middelfart. Han var Pottemagersvend og slog sig ned i Nygade, hvor der nu er Svendehjem, begyndte at arbejde for sig selv, lavede Genstande til Husholdningsbrug og til Gartnere og solgte i den nærmeste Omegn. Det var en i alle Henseender yderst beskedne Begyndelse. Naar den i Aarenes Løb er vokset op til en betydelig Virksomhed, er det ene og alene dens Indehavers Skyld.

Fabrikant *N. Skov* er født i Tørstrup i Nordslesvig 1871, lærte Pottemageriet i Vejen, vandrede derefter i nogle Aar rundt i Tyskland, indtil han slog sig ned her i Byen.

Pladsen i Nygade blev ham snart for lille, og i 1901 flyttede han om paa Bjergbankevej, hvor Fabrikken nu ligger. Fra 1907—11 var Virksomheden omdannet til et Aktieselskab,

men derefter overtog Fabrikant Skov den som Eneindehaver, lagde Virksomheden om fra Husholdningsartikler til Keramik, og saa kom der den Fart over og Udvikling i Virksomheden, der passer til dens Leders Natur. Fabrikken beskæftiger nu 17 Arbejdere og 3 Hjemmearbejdere og er den største i sin Art i hele Skandinavien. Dens Varer sælges i Danmark, Norge, Sverige og Finland. Dens Hovedfabrikata er Lamper og Vaser, prægede baade af Sans for Stil og Ynde.

Interiør fra Middelfart Lervarefabrik (Fabr. N. Skov).

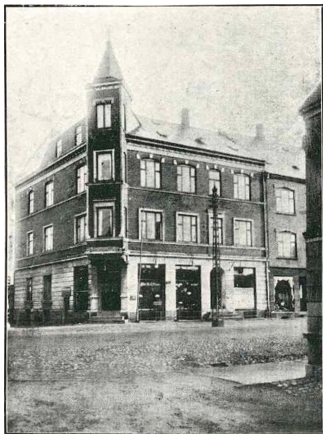
Aflægger man et Besøg paa Fabrikant Skovs Fabrik og inde i Virksomheden træffer en Mand, en uhyre travl og optaget Mand, med et lyst Smil og et venligt Ansigt, en Mand, paa hvem man kan se, at Arbejdet er ham en Fest, ja, saa er det nok Fabrikanten selv. Hans Storhed er, baade som Arbejdsgiver og som Menneske, at han aldrig har glemt de beskedne Kaar, hvorunder han begyndte. Han har været sin egen Lykkes Smed gennem en utrolig Flid og med et sikkert Blik for, hvad Tiden krævede og for Afsættningens Betingelser.

Nordfyns Cyklefabrik (Brødrene N. V. Kr. Petersen).

I Borgmesterengens østlige Hjørne op til Østergade byggede i Aaret 1901 en ung Mand en stor treetages Ejendom. Den var overordentlig imponerende efter den Tids Forhold i Middelfart. Den unge Mand var Fabrikant Kr.

Petersen. Han har i sin Ungdom været noget af hvert og set sig godt om i Verden. I 1887, 18 Aar gammel, rejste han til Amerika, kom hjem 1895, var paa Køng Højskole og senere paa Askov, aftjente sin Værnepligt ved Søminekorpset, kom til Middelfart i 99 og begyndte en Cykleforretning ved Torvet. I den nye Ejendom i Borgmesterengen var der Plads, og det blev snart nødvendigt, for Forretningen voksede fra Aar til Aar, og dens Fiona-Cykler blev kendt viden om som en ualmindelig solid og letløbende Maskine. I 1910 blev Fabrikant Petersen autoriseret Gas- og Vandmester og i 1912 fik han elektrisk Installatørbestalling. Cyklen og de elektriske Artikler er Forretningens Hovedartikler.

Fabrikant Kr. Petersen var i 1913 til 17 Medlem af Byraadet, var i lang Tid i Bestyrelsen for Højskoleforeningen, sidder i Ledelsen af Grundejerforeningen og er Medlem af Nordlyns Cyklefabrik. -- Brdr. N. og Kr. Petersen. Huslejenævnet.

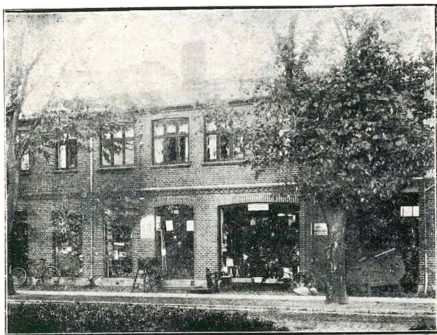

Th. Stensgaards Maskinforretning.

Ude paa Banegaardsvej, tæt op til Turisthotellets Have, slog Th. Stensgaard sig ned, da han kom til Byen. Det var næsten uden for Byen den Gang. Men det mente han ikke gjorde noget. Han var som Smed vant til de sejge Tag, og han havde Jydens sikre Tro og Udholdenhed.

Fabrikant Stensgaard er født i Ølgod i Vestjylland og lærte Smedehaandværket i Varde, arbejdede derefter en Række Aar paa Maskinværker i Flensborg og Haderslev og kom hertil i 1898. Han begyndte med et almindeligt Smedeværksted, blev i 1900 Gas- og Vandmester og fik i 1912 elektrisk

Installatørbestalling. Forretningen voksede fra Aar til Aar. Den beskæftiger nu 12 Mand. Dens væsentligste Fabrikata er Cykler. Desuden omfatter den en betydelig Handel med Landbrugsmaskiner og elektriske Artikler.

Th. Stensgaards Maskinforretning.

Haandværk og Haandværkere.

Omme i den noget afsides og lidet anselige Teglgaards-gade fanges Øjet af en stor graa Bygning, hvorudfra det i Ugens seks Arbejdsdage brummer og summer. Det er Tømremester *Jørgensens* Maskinsnedkeri. *Jørgensen* er født 1859 i Sørslev ved Horsens og lærte sin Profession i denne By, kom hertil som Svend i 84 og arbejdede ude paa Sindsygehospitalet, medens det blev bygget. I 88 nedsatte han sig som Mester, flyttede til Teglværksgade i 92, der den Gang nærmest var en aaben Mark, anlagde Maskinsnedkeriet i 98 og beskæftiger nu til Stadighed godt en Snes Mand. Det er da, kan man forstaa, en Forretning, der har været god *Fart* og *Udvikling* i. Tømremester *Jørgensen* er ikke alene en dygtig Forretningsmand, men en jovial og afholdt *Borger* i sin By. Han er nu *Formand* for Industriforeningen, i *Bestyrelsen* for teknisk Skole, har været i *Ligningskommissionen* og har i omtrent 25 Aar været *Taksationsmand* i *Fyns Stifts Kreditforening* og i *Købstedernes alm. Brandforsikring*.

Omme i Hessgade i en toetages Ejendom med røde Ro-

ser paa Facaden bor Tømrmester *Ottosen*. Han er ligeledes en af de mange Haandværkere, Sindssygehospitalets Opførelse trak til Byen. Gennem mange Aar havde han en meget omfattende Forretning, der var kendt over store Dele af Landet. Tømrmester Ottosen var i en Valgperiode Medlem af Byraadet og i den Tid Formand for Gas- og Vandværksudvalget. En af de meget solide Haandværksmestre var nu afdøde Tømrmester *Palleesen* nede i Sønder-

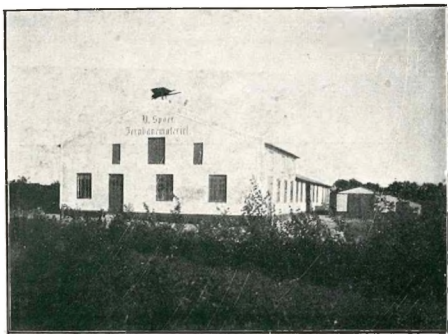

Interiør fra J. Jørgensens Maskinsnedkeri.

gade. Hans Virksomhed blev vel aldrig af de store, men den hvilede paa meget sikker Grund. Ommø i Grønnegade, skraas overfor Skolen, har Snedkermester *Nielsen* Værksted og Udstillingslokale, hvorfra mange baade smukke og solide Møbler er udgaaet. Ude paa Østergade træffer vi Snedkermestrene *Petersens*, *Andersens* og *Nielsens* Forretninger. Og gaar vi helt ud paa den anden Side Banegaarden træffer vi Tømrmester *Spørs* Forretning, der er ved at blive en hel lille Industri i Tipvogne og lignende.

Blandt Bygningshaandværkere maa endvidere nævnes Murermester *J. P. Brandt* i Skovgade. Han er for Tiden travlt beskæftiget med Elektricitetsværkets Udvidelse. Af særligt smukt Haandværk, han har været med at udføre, kan nævnes de ny Pavilloner ved Sindssygehospitalet. Murermestrene *L. Rasmussen* og *Kløjgaard* blev landskendte, medens de opførte Murerarbejdet paa det nye Sindssygehospitalet.

tal i Nykøbing S., og Murermester *Sigvard Andersen* udførte det Kunststykke for nogle Aar siden at faa en ret smuk Fa-

V. Spøers Fabrik for Jernbanemateriel.

cade sat paa Frøvler Boesens Ejendom. Endvidere har Murermester *Rasmussen*, Assensvej, ogsaa en betydelig Forretning.

Tømremester V. Spøers Villa.

Byens ældste Malermester er Brandinspektør *Schwaner*, der gennem mange Aar har drevet en betydelig Forretning i Nygade. Nede paa Algade har Malerm. *Alb. Hansen* For-

retning og Butik, og ude paa Østergade i en nyopført Ejendom arbejder Malerm. *Schwane* jun. sig stærkt i Vejret.

Nede paa Algade i en gammel Ejendom er Skrædermester *M. Bruuns* Forretning, der tillige omfatter Uldspinderi og Farveri. Bruun er født i Ribe 1868, lærte sit Haandværk der, kom til Middelfart i 1896 og oparbejdede snart en ret stor Skræderforretning. I 1907 købte han Farver Lindbergs Ejendom, hvor der har været drevet Uldspinderi og Farveri gen-

Bruun & Witts Skræderforretning (Indeh. M. Bruun).

nem overordentlig mange Aar paa den gode gamle Maade, at Bønderne kom med deres Uld og fik det lavet i Klæde eller ogsaa fik de deres hjemmegjorte Tøj farvet. Denne Forretning fortsætter Skræderm. Bruun efter de gode gamle Traditioner. Bruuns mange Interesser har ført ham ind i forskellige Foretagender. Han var med til at grundlægge Højskoleforeningen og sad i mange Aar i dens Bestyrelse, er Formand for Afholdsforeningen, hvor han har gjort et betydeligt Arbejde. Han har ligeledes været i Ledelsen af Sønderjydske Forening, og han har alle Dage været særdeles interesseret for Gymnastik og Sport. Byens mest kendte Skrædermester var gennem en lang Aarrække *W. Jeppesen*. Som Formand for Industriforeningen, som Medlem af en Mængde af Byens Institutioner og som den altid gode og humørfyldte Borger var han afholdt af alle. I Søndergade bor Byens ældste Skrædermester, gamle *L. Rasmussen*, nu over de 80,

men endnu rask og rørig og aandelig frisk. Han sidder endnu hver Dag paa Bordet og trækker Naalen ind og ud. Lidt længere oppe i samme Gade har Skræderm. *Godskesen* slaæet sig ned for faa Aar siden og skabt sig en ret betydelig Forretning.

Handel og Handelsmænd.

Middelfart hører næppe til de Byer, der er begunstiget i handelsmæssig Henseende. Den er ved Bæltet afskaaret fra Opland af nævneværdig Betydning til 3 Sider. Kun mod øst breder det fede fynske Land sig vifteformig ud fra Byen. I dette lille ganske vist rige Opland, ligger der tæt med Brugsforeninger nærmest Byen, i Læbæltet, og uden for dette ligger Stationsbyernes talrige Forretninger. Trods disse noget vanskelige Kaar har Byen en ret talrig og driftig Handelsstand, der har forstaaet at tage Konkurrencen op og skabe Handel og Omsætning. Enkelte endog i ret stor Stil. Blandt disse Firmaer, der har evnet dette, maa først nævnes

Firmaet A. C. Hansen jun.

Dette Firma grundlagdes for 37 Aar siden, i 1881, af nuværende Bankdirektør A. C. Hansen og omfatter Kul og Bygningsartikler. A. C. Hansen var en af de første, der indførte engelsk Skifer til Fyn, og han oprettede senere det første Dampskiferskæveri i Provinsen. I 1902 byggede han ved sin fortrinlig beliggende Kulplads ud til Bæltet et Havneanlæg af godt 5 m Dybde med Kulloseapparater, Jernbanevognvægt og med et Sidespor til Havnebanen. Forretningen, der nu væsentligst drives som en gros Handel, er nu i sit Slags en af Fyns største.

Købmand og Bankdirektør A. C. Hansen er født i Middelfart den 11. November 1854. Hans Fader var Disconto-Instituttets Stifter. Han gennemgik som Barn Schneekloths Skole i København, lærte Købmandshandel hos Købmand C. Gimbel i Middelfart, rejste til Lübeck, hvor han gennemgik et Handelsakademi og havde derefter i 4 Aar Ansættelse i forskellige Forretninger i Tyskland. Derfra rejste han til Skotland, hvor han i 2 Aar var ansat i en Smørimport- og Kuleksportforretning. Ved sin Hjemkomst i 1877 blev han ansat i Disconto-Instituttet, og i 1881 grundlagde han som omtalt sin Købmands- og Grossistforretning.

A. C. Hansens ubestridelige Dygtighed har i Aarenes Løb

skaffet ham en stor Mængde Tillidshverv. Fra 1885 til 1903 var han Medlem af Middelfart Byraad, og han udrettede der et utrætteligt Arbejde for at skaffe Byen den udmærkede Havn, der nu er Byens bedste Aktiv. Paa hans Initiativ dannedes A/S Middelfart Dampskibsselskab, der har tilvejebragt den fortrinlige Færgeforbindelse mellem Snoghøj og Byen, og han har været Selskabets Formand siden dets Oprettelse. I 1911 blev han Medlem af Overligningskommissionen og af Repræsentantskabet for Købstædernes alm. Brandforsikring. Han er endvidere Repræsentant og Næstformand i Kreditforeningen af Grundejere i Fyns Stift og sagtens endnu meget mere.

Fra 1. Januar 1916 optog A. C. Hansen sin Prokurist, Hakon Schmidt, som Medindehaver af Firmaet. Hans øvede og sikre Købmandsøje borger for Firmaets fortsatte Vækst.

Købmand *H. Schmidt* er født den 12. November 1881 i Hjørring som Søn af den kendte Sagfører og Kreditforeningsdirektør Henrik Schmidt. Han lærte Handelen i Aalborg, var derefter ansat i Engelbrecht Niensens Jern- og Staalforretning, Frederikshavn, og kom i 1902 hertil Byen som Bogholder og fra 1907 som Prokurist i Firmaet A. C. Hansen jun.

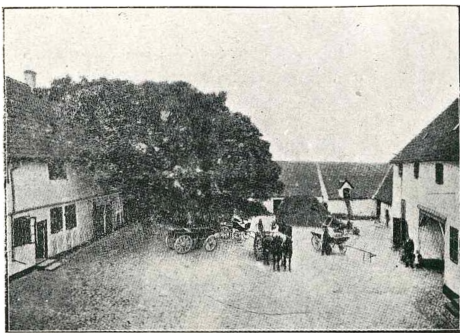
I 1914 blev Hakon Schmidt Formand for Foreningen af Arbejdsgivere i Middelfart, i 1916 Medlem af Bestyrelsen for Arbejdsanvisningskontoret, i 1917 Formand for Handelsforeningen, og han er tillige som Landdistriktets Repræsentant Medlem af Hjælpekassebestyrelsen.

J. Wibolts Forretning.

Paa Hjørnet af Algade og Gimbels Gyde ligger en af Byens ældste og største Købmandsgaarde. Ud til Algade er der Butik og Kontorlokaler, i Sidebygningen er der Beboelse og Pakhuslokaler, og endvidere er der store Pakhusrum i Bagbygningen ud til Havnen og en stor Lagerbygning paa Havnepladsen. Enhver, der ser ind i denne Købmandsgaard, faar Fornemmelsen af, at her drives Storhandel.

Denne Forretning grundlagdes af *C. W. Gimbel* i 1854 og overtoges efter dennes Død i 1879 af Broderen *Th. Gimbel*, der i 1891 bortforpagtede den til *Julius Wibolts*, som et Par Aar efter købte den. Forretningen omfatter Kolonialvarer, Korn, Foderstoffer, Frø, Kul og Jern og drives baade som Detail- og Grossisthandel med Kundekreds over hele Fyn og over store Dele af Jylland. Den gamle solide Købmands-

gaard er et udmærket Udtryk for netop denne Forretnings sjældne Soliditet helt igennem.

Interiør fra den gamle Gaard.

Julius Wiboltt var født i Nakskov 1863, gennemgik Sorø Akademi, lærte derefter Handelen i sin Faders Forretning,

J. Wiboltt's Kornpakhus

var 1 Aar paa Grüners Handelsakademi og kom til Middelfart i 1883 som Kommis i den Forretning, han senere overtog. Wiboltt var Forretningsmand med Liv og Sjæl, og det var vist kun modstræbende, han dreves til at beskæftige sig

med offentlige Sager. Han var dog i en Valgperiode Medlem af Byraadet, en Tid Formand for Handelsforeningen og

Arbejdsgiverforeningen samt Medlem af Direktionen for Nordvestfynske Bane. Han var meget national interesseret og ret liberal af Anskuelse. Han døde 1915, og hans Enke, Fru *Ellen Wiboltt*, fortsætter Forretningen med dens mangeaarige Prokurist og Bogholder, *Th. M. Toubro* som Bestyrer.

Middelfart Materialhandel.

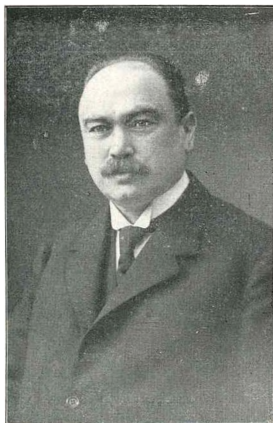
I 1904 kom en energisk ung Mand til Byen og startede Middelfart Materialhandel. Det var Købmand J. Plaetner-Møller. Han er født i Ebeltoft i 1878 og lærte Handelen i Grenaa.

Hans Forretning omfatter foruden Materialhandel tillige Kolonialvarer. Hans Forretnings Særmærke er dens overordentlige Akkuratesse. Han fik en stadig voksende Kundekreds og i Aar købte han saa den store Ejendom og gamle Købmandsforretning, der ligger nær Torvet op til Banken.

Købmand J. Plaetner-Møller er opkaldt efter den kendte Flensborger Jacob Plaetner, der i 64 tog sig saa varmt af saarede danske Soldater. Blandt dem var Købmand P. M.s Fader.

Gimbels Gyde, der gaar fra Algade og ned til Stranden, har Navn efter Brødrene C. W. og Th. Gimbel. Deres Købmandsgaard laa paa Gydens ene Side og Trælasthandelen og Savskæreriet paa den anden. For Enden af Gyden paa en stor i Stranden opfyldt Plads ligger de store Tømmerstabler. I denne Gyde er der altid Liv og Færdsel.

Trælasthandelen begyndte sammen med Købmandsforretningen 1854, men skiltes ud fra den i 1891, hvorefter den under Th. Gimbels Ledelse tog et vældigt Opsving. Da Th.

Købmand J. Wiboltt. †

Gimbel døde i 1917 overtoges Forretningen af hans Medindehaver, Købmand *A. P. Hansen*, en Søn af Bankdirektør A. C. Hansen, og handelsmæssig uddannet baade i Tyskland og England.

Oppe i Smedegade, i den rigtig gamle Del af Byen, lig-

J. Plaetner Møllers Materialhandel

ger en af Byens aller-
ældste Forretninger.
Den grundlagdes i 1848
af *K. Thidemann*, der
tillige var Skibsreder.
Den nuværende Inde-
haver er Kbmd. *Chr.
Thidemann*, og Forrtn.
omfatter nu Korn, Kul,
Kolonialvarer, Jern,
Mel, Petroleum og
Benzin og drives baa-
de som Detail- og
Grossistforretning.

Købmand *Chr. Thide-
mann* har tillige siden
1892 været Indehaver
af Middelfart Bryggeri
og Maltfabrik, hvis
daglige Ledelse fore-
staas af Brygmester
Mads Nielsen.

Lidt længere ude paa Østergade end Bryggeriet ligger Fir-
maet *C. Michelsens* Enke, hvis Indehavere er Brødrene *V.
og Th. Michelsen*. Firmaet begyndtes i 1895 af *V. Michelsen*
og omfatter Kul og Bygningsartikler, og det har eget Kalk-
brænderi. Dets Kundekreds er nærmest Vestfyn, og det har
i de senere Aar taget et vældigt Opsving.

A/S. Middelfart Briketkompagni

stiftedes den 1. April 1913. Dets Direktion bestod i Begyn-
delsen af Bankdirektør A. C. Hansen, Købmand Hakon
Schmidt og Kulhandlerne *V. og Th. Michelsen*. Fra Juni
1916 blev Firmaets Eneindehavere Brødrene *Michelsen*. Mid-
delfart Briketkompagni var det første danske Firma, der i
stor Stil indførte tyske Briketter til Salg over hele Landet.

Ude midt i Østergade ligger Firmaet *R. B. Rasmussen*

jun. Det er en gammel Forretning, stiftet af nu afdøde Købmand R. B. Rasmussen. Den nuværende Indehaver er Købmand *Chr. Rasmussen*. Forretningen omfatter Kolonial, Korn, Frø, Kul og Landbrugsmaskiner m. m.

Lidt længere ude i samme Gade er Brugsforeningen fornylig flyttet ind i sin nye smukke Ejendom. Det er i de sidste Aar blevet en temmelig omfattende Forretning med navnlig en stor Kundekreds blandt Arbejderne.

J. Vestergaards Kolonial- og Skibshandel.

Helt ude i Forstaden paa Banegaardsvej har Købmand Lykke oparbejdet en ret betydelig Kolonialforretning.

Midt i Algade ligger nu afdøde Sparekassedirektør, Købmand *S. Andersens* store Forretning. Den omfatter Kolonial, Kul, Korn- og Foderstoffer. Den drives videre af *S. Andersens* Enke og bestyres af Sønnen, *Holger Andersen*.

Paa Torvet ved den nye Havn har Købmand *Vestergaard* en Kolonial- og Skibsprovianteringsforretning, og en lignende gammel Forretning har Købmand *Hansen* nede i Brogade ved den gamle Havn. Naar vi saa endvidere nævner Købmand *L. P. Jensens* gamle og solide, blandede Forretning oppe i Skovgade, Købmand *Ejler Petersens* i Algade, Købmand *Madsens* „Javamagasinet“, forskellige Delikatesse- og Viktualieforretninger, saa er vist det meste i saa Henseende nævnt.

Byens Manufakturforretninger ligger alle paa Strøget, de fleste paa Algade. En af de mest kendte er:

Vett & Wessels Udsalg (Indehaver Købmd. Th. Olrik).

Midt i Byen og midt i Algade ligger et stort, graat Hus med 5 anselige Udstillingsvinduer. Det er Vett & Wessels Udsalg, en gammel Forretning med en stor og sikker Kundekreds i By og paa Land. Den nuværende Indehaver, Køb-

Interiør fra Vett & Wessels Udsalg ved Th. Olrik.

mand Th. Olrik er en Præstesøn, født i Kirkehelsinge 1878. Han lærte Handelen i Kallundborg hos Købmand Jørgen Kornerup, var derefter Kommis i Svendborg og gennemgik saa alle Afdelinger i Magasin du Nords Hovedforretning i København. I 1903 overtog han Forretningen i Middelfart kun 24 Aar gammel, og under hans kyndige Ledelse hævdede ikke alene sit gamle, gode Omdømme, men vundet nyt Ry for sine smukke og smagfulde Varer. I hans Forretning beskæftiges nu 7 Mand. Købmand Olrik er Medlem af Handelsforeningens Bestyrelse og Formand for dens Udvalg for Handelsskolen.

N. Søgaard-Mortensen kom til Byen i 1906 og overtog da afdøde Købmand Storms gamle og velkendte Manufakturforretning, samtidig med, at han købte den store Ejendom, hvori den har været drevet i mange Aar. Købmand Søgaard-Mortensen er Thybo af Fødsel og har lært Handelen i Svendborg. Han fortsætter de solide Købmandsprincipper fra sin

Forgængers Tid. I 1906 til 1909 var han kommunal Revisor.

Paa Hjørnet af Algade og Bjergbankevej ligger Købmand R. Porses Manufakturforretning. R. Porse er født i Munkeby ved Nakskov 1882, lærte Handelen i Nykøbing F. og var Kommis hos Købmand Storm i Middelfart fra 1900 til 05. I

2 Aar bestyrede han derefter en Forretning i Kappendrup og overtog saa i 1917 sin nuværende Forretning, der er meget gammel i Byen. Den var tilige i Købmand Westt's Dage en stor Forretning, særlig med Landboere, men saa skiftede den Indehavere flere Gange og gik stærkt tilbage. Da Købmand Porse overtog den, begyndte Fremgangen igen, og han er nu godt paa Vej til at skabe den store og solide Forretning, der i gamle Dage hørte Ejendommen til. Købmand

N. Søgaard-Mortensens Manufakturforretning
(Ludv Storms Eftf.)

Porse er Medlem af Handelsforeningens Skoleudvalg og af Industriforeningens Lotteriudvalg.

Crome & Goldschmidts Fabrikkers Udsalg

begyndte her i Byen sidst i 80'erne. Der kom dog først Fart over denne Forretning, da den i 1891 overtoges af Købmand *Johan Frederiksen*. Han skabte sig hurtigt ved sin solide, noble Færd en stor Kundekreds, særlig blandt Landboerne. Købmand Frederiksen er født i Nykøbing M. 1856, lærte Handelen i Thisted, var derefter Kommis i Aarhus og Randers. Han har i en Valgperiode været kommunal Revisor.

Købmand *Joh. Høyer* kom til Byen 1907 og overtog J. R. Larsens gamle, men dengang stærkt hensygnende For-

retning. Pladsen var udmærket, midt i Byen paa Algade, men Ejendommen gammel og forfalden og Butikken mere end gammeldags. Købmand Høyer fik dog efterhaanden det hele saa vidt muligt moderniseret og Forretningen arbejdet op. I 1912 købte han Ejendommen.

Tæt ved Torvet ligger „Messen“, hvis Indehaver, Købmand *O. Nielsen*, ogsaa kom hertil for en halv Snes Aar siden. Mellem Torvet og Kirken ligger Forretningen „Mesenborg“.

Rasmus Porses Manufakturforretning.

Indehaver er Købmand Nielsen. Og endelig har Byen nogle Ekviperingsforretninger, Modeforretninger og midt paa Algade en stor Trikotageforretning, hvis Indehaver er Fru *Lauridsen*. Paa Østergade ligger *Jacobsens* store Bundtmagerforretning og lidt længere ude *Mathiasens*.

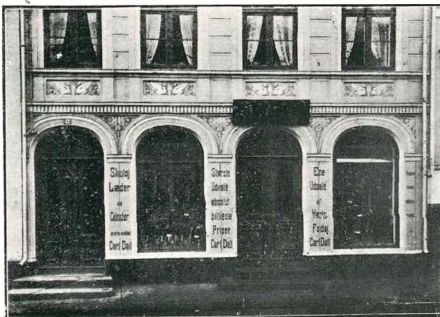
Carl Hansen Dalls velrenomerede Skotøjsforretning og Læderhandel er nu en af Byens store og omfattende Forretninger. Carl Dall er født i Rødding i Sønderjylland 1859 og lærte Skomagerhaandværket i Aabenraa. Fra 1885—88 havde han Skotøjsforretning i Kolding, kom derefter hertil og begyndte paa fuldkommen bar Bund. I 1892 føjede han Læderhandelen til sin Skomager- og Skotøjsforretning, i 1893 købte han sin første Ejendom midt i Algade og 1907 købte han paa den anden Side af Gaden Redaktør Claudius Madsens Ejendom. Alt dette tyder jo en rask for ikke at sige rivende Fremgang, hvorunder en stor

Kundekreds erhvervedes baade fra By og Land. Grunden til denne Fremgang maa søges i Carl Dalls stilsfærdige og tiltalende Personlighed. Han er som Menneske vellidt af

Interiør fra Carl Hansen Dalls Skotøjsforretning.

alle og i alle Kredse. Han har i en Valgperiode siddet i Byraadet, og han var i mange Aar Bestyrelsesmedlem baade

Carl Hansen Dalls Skotøjsforretning.

i Højskolehjemmet og i Højskoleforeningen. I Aar har Carl Dall afstaaet sin Forretning til sine Sønner, der sikkert vil drive den videre efter de gamle Principer.

H. C. Greve, †

L. F. Greve, †

M. Greve.

Marius Greves Skotøjsforretning og Læderhandel

ligger nede i Brogade i en gammel Ejendom, der nu er moderniseret. I denne Ejendom grundlagde i Napoleonstiden, altsaa for over 100 Aar siden, en Polak en Skomagerforretning. H. C. Greve overtog Skomageriet efter Polakken og anlagde tillige et Garveri. I 1877 kom Sønnen, Fr. Greve, med i Forretningen; fra den Tid stammer Firmanavnet *H. C. Greve & Søn*. I 1901 overtoges Forretningen af Fr. Greve som Eneindehaver, og 7 Aar efter nedlagdes Garveriet. 1911 overtog M. Greve Forretningen ved sin Faders Død, og han udvidede den i 1916 med en Skotøjsforretning. Under meget beskedne ydre Former er der i denne Forretning ved

Garveri, Læderhandel og Handel med Huder og Skind tjent en meget stor Formue. Tre Generationer har drevet delvis samme Forretning i den samme Ejendom. Fr. Greve var i mange Henseender en ejendommelig Personlighed, flittig og sparsommelig, nøjsom og jævn i sin Færd. Han var i en Valgperiode Medlem af Byraadet. Nu er Forretningen helt ud moderniseret, men vil sikkert blive ført videre efter dens gamle, solide Grundsatninger.

Omme i Søndergade er der ogsaa en ret betydelig Skotøjs-handel, og endelig er der Skomagere med Værksted spredt over hele Byen.

H. C. Greve & Søn's Skotøjsforretning
(Indehaver M. Greve).

Interior fra H. C. Greve & Søn's Skotøjsforretning (M. Greve).

Vor daglige Føde.

Der er jo her som i enhver By en hel Mængde Forretningsmænd, hvis Forretninger er af en saadan Art, at de kan betegnes som nødvendige for Befolkningens daglige Ernæring. Der tænkes her paa Forretninger, der forsyner Byen med Mælk, Brød og Kød. Gennem mange Aar var Middelfart Mejeri nede i Søndergade og Fredenslund Mælkevogn ene om den særdeles vigtige Ting at forsyne Byen med god og rigelig Mælk. I de senere Aar er dertil kommet Skrillinggaard's Mejeri inde paa Algade. Forsøgsvis sendte Stribgaarden i nogle Aar en Mælkevogn til Byen. Men det hørte op, da Krigen medførte, at Hesteholdet blev for dyrt. Og noget lignende gik det med Arbejdernes Mælkeforsyning fra Jylland.

Brødforsyningen hviler paa et noget bredere Grundlag. Der er nemlig Bagere i omtrent alle Gader, paa Algade endda hele 4. Og Byen er ligeledes rigelig forsynet med Slagtermestre og Kødudsalg. Derimod savnes der en moderne Fiskehal. Fiskehandelen foregaar her endnu paa den gammeldags Maade fra Trækvogne rundt i Gaderne. For Byens Forsyning med Havesager sørger 5 Gartnere, ligeledes jævnt fordelt over hele Byen.

For den mere aandelige Side af vor Ernæring sørger Byens Boghandlere og saa Bogsamlingerne, som før er omtalt. Byens ældste Boghandler er Boghandler *Ladehoff*, hvis gamle Forretning midt paa Algade er kendt over hele Egnen. For omtrent en halv Snes Aar siden kom Boghandler *E. Harder* til Byen. Han slog sig ogsaa ned paa Algade, og hans altid smukt pyntede Vindue tiltrak sig snart almindelig Opmærksomhed.

Den Butik i Byen, der helt igennem er mest moderne indrettet, er vist Isenkræmmer *Jens Clausens*. Den er tillige stilfuld og smuk. Foruden denne har Byen midt i Algade en gammel Isenkramforretning, der nu indehaves af *Alf. Halvorsen*.

Fremtidsmusik.

Der er før i dette Hæfte peget paa, at de stedlige Muligheder for Middelfart som Forretningsby er meget beskedne og meget begrænsede. Og synderlig megen Udsigt til, at de kan udvides, er der jo ikke. Den daglige Færgeforbindelse med Snoghøj kan maaske trække endnu nogle flere

C. Knudsen, Sognepræst.

J. Vestergaard, Købmand.

M. Bruun, Skræddermester.

I. Jørgensen, Tømrermester.

V. Spøer, Tømrermester.

Th. Olrik, Købmand.

jydske Kunder herover, og naar endelig den Dag kommer, da Hindsgavl ikke er mere, men kun Hovedbygningen og den henrivende Have tilbage, mens der i Stedet spredt rundt paa Markerne ligger 50 Husmandshjem, jo, saa er der jo flere Muligheder for Forretning mod vest, end der nu er. Og dersom det engang gaar noget lignende med Fænøgaard, vil det jo ogsaa øge Omsætningen.

Saa bragte Bladene forleden Bud om, at A/S. Nordiske Traad- og Kabelfabrikker havde købt Kappelbjerg. Det er jo baade glædeligt og vemodigt. Det glædelige ligger i, at det fortæller os, om vi da ikke vidste det ad anden Vej, at denne store Virksomhed, Kabelfabrikken, derved har faaet Udvidelsesmuligheder, at den tænker paa at blive større endnu, at der er Liv og Grøde i den. Vi har jo tidt i Teorien prist den danske Foretagsomhed, ønsket godt for den, takket den for, hvad den til nu har udrettet for Land og Folk og sat store Forhaabninger til den i Fremtiden, naar efter Krigen det store Kapløb begynder, og saa maa vi jo heller ikke i Praksis fornægte den.

Kappelbjerg er ca. 40,000 Kv.-Alen stor. Der kan staa mange Fabriksbygninger, surre mange Maskiner rundt, blive Plads til mange Hænder for at betjene dem. Der vil da atter i de kommende Aar rejse sig nye Arbejderhuse i og ved Middelfart. Kabelfabrikkens Vækst betyder Byens Vækst. Raaprodukter fra Udlandet vil strømme ind i denne Fabrik, og de færdige Produkter ud af den, ud over Landet og ud af Landet. Pengene vil stadig rulle den modsatte Vej af Varerne og mange, forhaabentlig de fleste, bliver hængende herhjemme i Form af Arbejdsløn og Fortjeneste. Javist er alt dette et Livstegn. Og forsaavidt kun glædeligt. Men hvad vilde gamle Grosserer Rasmussen, Bro Humlemagasin, sige til den Anvendelse af Kappelsbjerg, om han kunde se op af sin Grav. Han elskede jo denne Strand, fik den tilplantet, fik lavet Gange, fik det hele lavet til et Anlæg. Det stod sikkert for hans Fantasi og Tanke, at der engang i Fremtiden skulde blive noget overordentligt smukt ud deraf. Det var der vel nu næppe blevet, uden at der skulde have været gjort andet og mere. Der saa i de senere Aar slem forsømt ud deromme. Hyggeligt var der egentligt ikke. Men alligevel. Det var dog en Smule Strand, den eneste og sidste, Byen havde tilbage. Og hvor skal de unge forelskede nu gaa hen! De maa jo helt ud i Kongebroskoven. En-

N. Søgaard Mortensen, Købmd.

Rasmus Porse, Købmd.

Th. W. Toubro, Forretningsfører.

I. Plaetner Møller, Materialist.

Jens Clausen, Isenkræmmer.

gang for nogle Aar siden havde Middelfarts Venstreblads tidligere Redaktør, C. Trap, og Kabelfabrikkens tidligere Direktør, Engel — ja, det er jo altsammen forhenværende — store Planer med denne Strandbred. Der skulde fyldes op, laves Anlæg og bygges Pavillon. Der skulde saa Middelfarterne gaa ud og drikke deres Søndag-Eftermiddagskaffe. Nu sidder Trap i Næstved og Engel i København, og Direktør Tuxen har rendt med det hele. Det bliver Maskinernes Musik, der engang i Fremtiden vil komme til at spille op deromme, og ikke Musikdirektør Møllers Orkester. Der kunde ogsaa været bygget 20 Villaer omme paa Kappelsbjerg, og ind i dem kunde man have puttet 20 Partikuliers, hver med 200,000 Kr. paa Rente. Det havde givet noget i Kæmnerkassen. Ja, maaske!

Men det er altsaa nu en Kendsgerning, at skønt Middelfart fra Naturens Haand var rigere udstyret med Strand, vidunderlig dejlig Strand, end vist nogen anden By i Kongeriget Danmark, saa er der nu intet, intet tilbage. Det er vemodigt. Der er paa Lossepladsen mellem A. C. Hansens Kulplads og A. P. Hansens Tømmerplads Plads til et Skibsværft. Se det er dog lidt Fremtidsmusik. Det er jo en Mulighed, der kan blive Virkelighed. Og dermed er vi saa ved Havnen. Den er ogsaa rig paa Fremtidsmuligheder. Den kan jo udnyttes mange Gange mere, end den hidtil er blevet.

Det er jo dog ikke de ydre Omstændigheder, der til syvende og sidst afgør, hvad et Menneske bliver til. Det er Mennesket selv. Det egentligt bestemmende er Villiens Styrke, Tankens Klarhed og Hjertets Renhed. Og noget lignende gælder for denne lille By. Saa længe den har en vaagen og dygtig, en villiestærk og handlekraftig, en klarhovedet og varmhjertet Befolkning, saa længe vil Byen ikke forsumpe. Saa vil den vide stadig at skabe sig nye Fremtidsmuligheder, og saa vil den selv kunne bestemme Tonerne i den Musik, der skal lyde over dens Liv ind i Fremtiden, over dens kommende Slægter.

Middelfart, i Oktober 1917.

J. P. Mosegaard.

KENDTE NAVNE OG DATOER.

Conrad Knudsen, Sognepræst og Provst, f. 1857 i Hjortvad ved Ribe. Fra 1887--95 Kapellan for Hillerød og Herløv Menigheder i Sjællands Stift, fra 1895 Sognepræst i Middelfart, fra 1910 Provst for Vends Herred.

J. Jørgensen, Tømrermester og Maskinsnedker, f. 1859 ved Horsens. Uddannet som Tømrer og Snedker; begyndte som Mester i 1888, har nu 25 Mand i Arbejde og et stort Maskinsnedkeri. Har været 6 Aar i Ligningskommissionen, har været Formand i Haandværkerforeningen, nu Formand i Industriforeningen, i Direktionen for Middelfart Sparekasse, Vicebrandinspektør, har været 30 Aar i Brandvæsenets Tjeneste. Har 25-Aars Fortjeneste-Medaille fra Brandvæsenet. Æresdiplom for Møbler, modtaget i 1913 fra Udstillingen i Ejby.

J. Vestergaard, Købmand, f. 1864 i Vesterhassing, Kjær Herred. Lært hos Købmand Hans Teisen, N. Sundby; frekventeret Aalborg Handelsskole & Handelsinstitutet og udgik derfra 1884 med første Karakter. Startede i Kompagni med Købmand H. P. Hansen Forlystelses-Etablissementet „Snoghøj“ i Aaret 1900. Kom til Byen 1. Novbr. 1884, etableredes 19. Aug. 1891 i Brogade (Henner Frisers gamle Gaard), købte efter ca. 6 Aars Forløb den gamle Lade, tilhørende Behrendts Hotel, og ombyggede den til Butik (Købmand Martin Hansen bor der nu), købte Ejendommen her i 1904, som nu tildels ogsaa er helt ombygget. Har tidligere været i Ligningskommissionen.

Th. Stensgaard, Maskinfabrikant, f. 1866 i Ølgod. Lært som Smed fra 1880—83 hos F. Olsen, Varde, senere gaaet til Maskinfaget; har i flere Aar rejst som Montør for forskellige af Landets største Maskinfabriker, har i 2 Halvaar taget Kursus paa Vallekilde Haandværkerskole og Hoven Højskole; begyndte selvstændig Forretning i Middelfart 4. April 1898 i Maskinfaget, aut. Vand- og Gasmester, elektrisk Installatør. Maskinsynsmand fra 1914.

V. Spøer, Tømremester, f. 1868 i København. Lært Tømrefaget i København, frekventeret Teknisk Skole i København; derefter arbejdet ved et af Landets største Entreprenørfirmaer i 27 Aar, hvorefter han startede sin Virksomhed, som foruden almindeligt Byggearbejde er baseret paa Materiale som Trollier, Trillebøre, Tipvogne og andet Materiale, som bruges ved Jernbaners Bygning og Drift.

N. M. Skov, Lervarefabrikant, f. 1871 i Tyrstrup.

Hans S. Hess, Ingeniør & Direktør, f. 1874 i Middelfart. I Formerlære her; har arbejdet i Harzen og Berlin; endvidere uddannet paa Højskolen i Hannover og Cöthen i/A. Specialitet: Ovne, Komfure og Kaminer; Virksomheden er anlagt 1862 af J. S. Hess; der formes hovedsagelig kun paa Maskiner og der beskæftiges ca. 150 Mand.

N. Søgaard Mortensen, Købmand (Manufaktur), f. 1875 paa Thyholm. Uddannet hos L. C. Lassen, Svendborg, A. C. Hyldahl, Sæby og Holger Petersen, København; Aarskursus paa Grüners Handelsakademi fra 1. Novbr. 1898 til 31. Oktbr. 1899; hans Forgænger, Ludvig Storm, etablerede Forretningen under meget smaa Forhold i 1877; han overtog den 1. Jan. 1906, og den er i stadig Fremgang.

J. Plaetner-Møller, Købmand, f. 1878 i Ebeltoft. Lært i Grenaa hos Apotheker Th. Thomsen, senere Uddannelse hos C. D. Buscharth & Søn, Kolding, Th. Busse, Horsens, og Sixtus Hannig, Fredericia. Forretningen er 14 Aar gammel; har 1. April iaar overtaget Købmand Brüngers Forretning og Ejendom, som fortsættes under eget Firma: „Middelfart Materialhandel“.

Jens Clausen, Isenkræmmer, f. 1881 i Kolding. Lært i Haderslev; derefter flere Aar som Kommis i Lübeck, Olden-

borg, Flensborg, Helsingør og Kallundborg; ombyggede og tilflyttede Forretningen til Algade 1912 (var først etableret paa Torvet 1908). Bestyrelsesmedlem af Turistforeningen siden 1914, af Handelsforeningen fra 1917.

Rasmus Porse, Manufakturhandler, f. 1882 i Munkeby pr. Nakskov. Lært hos Harald Cohn, Nykøbing F.; 5 Aar Kommiss hos Ludvig Storm, Middelfart; startede nuværende Forretning 12. April 1907; har fra en lille Begyndelse oparbejdet en betydelig Forretning. Medlem af Handelsforeningens Skoleudvalg og af Lotteriudvalget.

M. Greve, Indehaver af Firmaet H. C. Greve & Søn, Læder- & Skotøjshandler, f. i Middelfart 1882.

